

LOUŽNICE a její HISTORIE

Aneb jak se žilo v Loužnici od počátku osady do II. světové války

(první oficiální pohled z Loužnice z roku 1911)

Když jsem jako dítě hodně času trávila se svou babičkou, která se v Loužnici narodila, a zde také žila celá naše rodina, vždy jsem místo pohádek chtěla, aby mi vyprávěla, jaké to bylo, kdy byla malá holka. Toto povídání jsem měla velmi ráda a dnes lituji, že jsem si je více nezapisovala. Proto mám stále ráda, kdy pamětníci vyprávějí. Svou malou obec v údolí

Kopaňského potoka pod Černou studnicí mám velice ráda a chtěla bych, abych zde mohla dít celý svůj život a vyprávět svým vnoučatům, jaké to bylo, když jsem byla malá..... Jak to vlastně začalo, si bohužel žádný nepamatuje, podle pověsti se traduje: Kdysi dávno pradávno jel na svém koni hvozdy podél potoka rytíř v těžké zbroji, jenomže zabloudil, sjel z cesty a dostal se do míst, kde jsou zrádné bažiny, a jak byl velmi těžký, tak se začal bořit a bažina ho začala pohlcovat. Na nedalekém kopci v lese byl tou dobou dřevorubec a z dálky slyšel volání: „Pomoc, tady je samá louž“, jenže dřevorubec byl moc daleko, aby stihl rytíři pomoci, a tak slyšel jen konec volání Louž..... louž.... A od té doby tomuto místu se říkalo Louž. Jak to bylo doopravdy si můžeme jen vymýšlet, přesný počátek obce se nedá přesně určit. Jisté je, že až do roku 1888 tvořila Loužnice, Bratříkov a Zásada jednu katastrální obec. Podle starých zápisů byla v Zásadě založena rytířská tvrz starobylym rodem Čuchů. Bývala to původně tvrz zmíněného rodu, který ve 14. stol. požíval rytířské hodnosti a jehož členové se připomínají již za času panování Karla IV. Kolem tvrze povstala ves Zásada. Nejznámějším členem rodu Čuchů byl Jan Čuch, který patřil k nejpřednějším milcům krále Václava IV. a zastával funkci maršálka. V první polovině 15. stol. Patřil rodině Čuchů mimo jiné také hrad Navarov.

Z HISTORIE NAVAROVSKÉHO PANSTVÍ:

Obec Držkov byla založená za vlády Jana Lucemburského kolem roku 1310. Zanedlouho po založení jsou v Držkově vybudovány dřevěný kostelík a fara. Obyvatelstvo si vydržovalo svého faráře naturálními a peněžními desátky. Nejstarší zprávy o Držkovské faře pocházejí z r. 1352. Mluví-li se o faře, musela zde nutně být i farnost, skládající se ze vsí. Mezi tyto vsi patří i ves Zásada a Loužnice. Jestliže si porovnáme všechny obce, až na některé výjimky žily po mnohá staletí stejným způsobem života, jejich obyvatelstvo se věnovalo převážně zemědělství a zpracování zemědělských produktů. Nedochozí zde k nějakému horentnímu nárůstu obyvatelstva. Založení těchto obcí spadá do jednoho časového období (14. - 15. stol.). Zmínka o faře v Držkově je uvedena v Registru papežských desátek i v Libri confirmationum tj. v knihách konfirmačních, k jejichž založení dal podnět 1. arcibiskup pražský Arnošt z Pardubic. Na základě zjištěných skutečností můžeme říci, že založení Zásady, Loužnice a Bratříkova spadá na počátek 14. století pravděpodobně k roku 1310 a více.

Zřícenina hradu Navarov most k hradu Navarov

Jan Čuch vstupuje do politického popředí již na počátku vlády Václava IV., který jako český král vládne od r. 1378 - 1419 a jako císař německý od r. 1378 - 1400. A právě v době největší moci Václava IV. stojí Jan Čuch v popředí královského dvora, kde zaujímá funkci královského podmaršálka a později maršálka. Čuch působí na dvoře královském od r. 1380 - 1399, tedy téměř 20 let. Patří k předním oblíbencům krále, je nejvyšším vojenským hodnostářem, předsedá zemským sněmům, což je rovněž náplní jeho úřadu. Ve službách krále se Jan Čuch osvědčuje i jako velmi obratný diplomat jak při urovnávání zahraničních sporů, tak i vnitřních. V této době sídlí Čuch na svém statku v Lobkovicích u Neratovic. Počátek vlády Václava IV. je charakteristický tím, že i nejvyšší královské úřady obsazuje příslušníky nižší šlechty a snaží se omezit moc církevních hodnostářů, která za vlády jeho otce Karla IV. nesmírně vzrostla. K první otevřené akci Václava IV. proti tehdejšímu arcibiskupovi pražskému Janovi z Jenštejna dává vlastně v r. 1384 Jan Čuch ve svém sporu vzniklém při stavbě jezu na Labi (Neratovice - Lobkovice). Král dává Čuchovi za pravdu, dává uvěznit arcibiskupa na Karlštejně a vojensky napadá jeho statky (400 vesnic a dvorů, 6000 kop škody). Zajímavé je také to, že při těchto nepokojích, jimiž byla zachvácená celá země, bylo v Čechách poprvé použito střelného prachu. Jan Čuch musel být u krále velmi oblíben, jestliže se král pro tak nepatrnou příčinu rozhodl k tak nebezpečnému kroku. Způsob panování i celý způsob života krále Václava byl s velikou nelibostí trpěn vyšší šlechtou, která těžko nesla, že jak při dvoře královském, tak i při obsazování důležitých úřadů. Tento poměr se mezi oběma stranami zhoršuje do té míry, že v r. 1394 dochází k utvoření tzv. Panské jednoty, v jejímž čele stojí Jindřich z Rosenberka.

Dne 8. května téhož roku dochází k zajetí krále Václava a k jeho uvěznění na Hradě pražském. Václav IV. se vzdává před mocí Panské jednoty a postupuje vyšší šlechtě všechny vysoké státní úřady a vzdává se své moci. A právě tento rok 1394 je rozhodujícím rokem i v životě Jana Čucha, od této doby se straní života na královském dvoře a po roce 1397, kdy jsou čtyři z předních milců králových obžalováni ze zrady a na Karlštejně popraveni, z něho snad odchází vůbec. Kolem roku 1400 prodává svůj statek v Lobkovicích a roku 1408 kupuje Navarov se statky v Jesenném a Stanovém. Z těchto jen krátce uvedených skutečností můžeme usuzovat na to, že Jan Čuch, který bývá omylem uváděn jako zakladatel obce Zásada, neměl k této obci žádných vztahů a jeho osobnost se k Zásadě přibližuje teprve počátkem 15. stol., kdy se stává pánem hradu Navarova, vsí Jesenného a Doleního Lánova u Vrchlabí. Na sklonku svého života získává Jan Čuch úřad arcibiskupského písaře a notáře (v r. 1408). Dvě léta poté v r. 1410 umírá na hradě Navarově. Zanechává po sobě 2 syny Petra a Mikuláše. Při pojmenování obcí je učiněna výjimka z pravidla doby, kdy nově založená obec většinou nese jméno po svém zakladateli. Např. Bohdalovice-Bohdal, Držkov-Džtek (slovanský původ), Alšovice z něm. Gunter

(nesou známky něm. kolonizace). Jméno Brod...brod přes řeku, Loužnice...voda táhnoucí se z luhů či mokřiny. Půdu v době založení (pol. 14. stol.) obce Zásady vlastnil rod pánů ze Železnice, kteří vlastnili i Jablonec, Držkov, Loužnici a Bratříkov. Historie je většinou spjata s historií hradu Navarov, k jehož panství náležela.

Hrad Navarov v dobách své slávy Ve válkách husitských náleží Navarov Petrovi Čuchovi, který podobně jako všechna šlechta severních Čech zůstává věrný katolické církvi a Zikmundovi. Jaký poměr zaujímal Petr Čuch k husitskému hnutí je nejlépe patrné z toho, že byl ve velmi úzkém styku s pánem

Bohunem z Kováně, který byl vyzvědačem ve službách lužických měst a šlechty. V důsledku této husitské nepřátelské činnosti byl r. 1432 obležen hrad Frýdštejn. Za nejasných událostí Petr Čuch přichází o hrad Navarov a rovněž o celé své jmění. Čuch za podpory Jiřího z Poděbrad dobude hrad Navarov zpět, ale dostane se do svízelné finanční situace, těžbu rudy musí přenechat Hynkovi z Valdštejna na 15 let. Vzdává se i jiných požitků, ale nemůže zabránit rozpadu svého panství. Po jeho

smrti kolem r. 1445 se jeho dcery Johanky ujímá Jiří z Poděbrad, který řídí její finanční záležitosti a splácí dluhy. Konečně však dne 13. ledna 1452 odevzdává Johanka Jiříkovi hrad Navarov s přilehlým panstvím. Johanka a rod Čuchů dostávají určitý plat. S Johankou odchází navždy prastarý rod Čuchů z politické scény našeho národa a další historické dění v naší obci se váže na jiné více i méně slavné rody, které přejímají panství Navarovské. Jiří z Poděbrad postoupil však po několika týdnech hrad Navarov i s okolními vesnicemi za 1000 kop grošů Mikuláši Zajíci z Hasenburka.

A právě v době, kdy Navarovu vládne rod Zajíců z Hasenburka, dochází v nejtěsnějším okolí k hrůzným válečným výjevům, které jsou snad nejstrašnější, jaké kdy náš kraj ve své historii zažil. Hasenburkové přistupují k tak zvané Jednotě Zelenohorské. V době, kdy král Jiří bojuje s Uhry na Moravě, vpadají od Žitavy do Severních Čech Lužičané a Slezané v úmyslu spojit se na hradech Hasenburků tj. Navarově, Troskách, Hrubé Skále a Kosti s vnitřním nepřítelem krále Jiřího. Zrádci spolu s Lužičany postupují hlouběji do středu Čech, ale dne 3. června 1463 jsou u Turnova zaskočeni a panem Jindřichem z Michalovic na hlavu poraženi. Vojska Jiřího z Poděbrad dobývají hrady Hasenburků. Hasenburkové s Lužičany ustupují a ze msty za sebou zanechávají spálené vesnice (Jablonec je zpuštěn tak, že je ještě v r. 1543 tj. téměř 74 let po lužickém vpádu v listinách označován jako Jablonec pustý tj. neobydlený). Hasenburkové po obléhání svého hradu v Navarově královským vojskem jsou donuceni se vzdát a hrad postoupit dobyvatelům. Po Hasenburcích přechází hrad Navarov a k němu příslušející vsi do rukou méně významných rodů, které se v držení tohoto panství poměrně rychle střídají. Jsou to např. Aleš ze Šanova, Jiřík Štoss z Kounic, Racek Cukr z Tamfeldu, Alexandr z Leisneku a mnozí jiní, až hrad posléze připadá rodu Smiřických, a to v r. 1514. Pod vládu rodu Smiřických, který v 16. stol. zaznamenává nesmírný růst a jemuž patří vlastně celé Severní Čechy a část Čech východních, dochází i k osídlování našeho kraje, v němž jsou v této době zakládány nové vsi. Páni Smiřičtí si všímají hlavně hustých pohraničních lesů, kde r. 1586 zakládají Smržovku, Tanvald a i jiná, na sever položená místa. Že v této době v okolí Zásady a Navarova byly lesy ještě velmi husté a nepřístupné, svědčí ta okolnost, že jak praví kronikář Jiřík z Valdštejna, r. 1543 na Navarovsku při lovu ulovil 2 medvědy a 3 divoké vepře. Do těchto let spadá také zakládání sklářských hutí v Rejdicích r. 1577 a v sousední Huti a to ještě před r. 1565. Rod Smiřických, který byl náruživým vyznavačem luteránství a později mocnou záštitou Českých bratří, má nemalé zásluhy na tom, že zdejší kraj přešel téměř úplně do tábora vyznavačů podobojí. Po bitvě na Bílé hoře (8.11. 1620) je jmění Smiřických zkonfiskováno a jeho převážná část připadá Albrechtu z Valdštejna. Navarov, který se stává součástí vzrůstajícího panství frýdlantského, je v době Valdštejnova života ušetřen válečných hrůz 30leté války. Po smrti Valdštejnově však platí náš kraj dvojnásobnou daň za to, že byl dříve šetřen před nájezdy Švédů. Vysoká berně, náboženský útisk a epidemie sužují a hubí obyvatelstvo. Rozsáhlé oblasti Čech, nesmírné lány české půdy se dostávají do rukou cizinců, kteří

jsou bez jakéhokoliv vztahu k naší zemi a obyvatelstvu. Dne 8. března 1627 je uzavřena kupní smlouva mezi paní Gertrudou Lamottovou a Albrechtem z Valdštejna, který této vdově po plukovníkovi Lamottovi přenechává panství Navarovské za 30 tis. zl. ryn. (za vojenské výlohy). Ve smlouvě se uvádí, co vše připadá do vlastnictví de la Motte všechny vesnice i zámek Navarov. Dne 23. dubna 1643 překročili Švédové české hranice a vítězně táhnou přes Liberec, kam 25. dubna dorazil i hlavní velitel švédských vojsk Torstenson. Téhož dne Švédové obsadili Turnov a za několik dní se zmocňují Kostí a pod velením generála Montaigne táhnou směrem k Navarovu. Posádka Navarova měla pouze 27 mužů, jímž velel syn majitelky tehdejšího panství, mladý Vincent de la Motte. Přesto však odolávala útokům Švédů po 16 dní, až se konečně musela vzdát přesile. Švédové Vincenta de la Motte zajali a uvěznil ho na 8 měsíců v hradní věži. Ale i odtud se mu podařilo varovat okolní vesnice před výpady Švédů. Za tuto činnost byl Vincentu de la Motte vystaven dne 7. března 1644 pochvalný list, jeho znění se rovněž dochovalo. Císařské vojsko obléhalo, Navarov, ale pod hrozbou dalšího protřzení hranic Švédy se muselo několikrát vzdát od Navarova. Švédové v době odsunu císařských sil od Navarova podnikali loupeživé výpady do širokého okolí. Jak se praví v listinách - "Tento již dosti chatrný a neveliký hrad Navarov byl konečně císařskými vojsky dobyt v lednu r. 1644." Navarov ve švédské moci byl stálou metlou pro severní Čechy.

Proto dne 29. června 1644 vydal císař Ferdinand III. rozkaz ke zboření hradu s nařízením, aby Vincent de la Motte hrad se svými poddanými do 6-ti neděl srovnal se zemí (týž osud postihl i Kost, Hrubou Skálu a Veliš). Dne 17. srpna 1644 je hrad vyhozen do povětří a tím je osud jednoho z nejpevnějších hradů v Pojizeří zpečetěn. Obce byly ušetřeny, nebyly vypáleny ani vyloupeny, ale byla na ně uvalena tak vysoká kontribuce, že po jejím splnění, zůstalo obyvatelstvo úplnými žebráky. A jsou tu další záznamy drancování: V jediném dni, 2. května r. 1643, vyplenili a vypálili Švédové vsi Mšeno, Jablonec, Rýnovice, Smržovku i městečko Železný Brod. Ale ani císařští si ve většině případů

nepočínali lépe. Tito najatí a špatně placení žoldnéři byli spíše metlou než ochranou obyvatelstva. Brali a loupili, kde se dalo. Jaké poměry zavládly všude tam, kudy prošla přátelská i nepřátelská vojska je patrné z těchto několika vět kronikářových: „Pole se neobdělávala, ležela ladem. Nebylo dobytka k potahu ani setí, nebylo co jíst. Pojídalo se vše, psi, myši i žáby ba i zdechlina... a bezbožnost nastala preveliká. Avšak ani mírem vestfálským uzavřeným dne 24. října 1648 jímž 30letá válka skončila, nenastal v našem kraji a v naší obci toužený klid. Nebyla přiznána rovnost vyznání katolickému s protestantským. Jako jediné vyznání trpěné a chráněné bylo katolické.“

Z této doby se dochovala památka na švédského vojáka i v Loužnici. V místech mezi hospodou u Linků a Táborkem stávalo stavení, dnes už se nedá poznat, kde přesně, v tom stavení žil bývalý voják Brandenburk a později jeho potomkové. A tak se stráni nad hospodou říká Brandenburk. Obyvatelstvo Pojizeří i Podkrkonoší bylo vlastně na 100% protestantské, obrácení na víru katolickou vyžadovalo proto velikého úsilí, s nímž byly často spojovány násilné a obyvatelstvo popu-zující prostředky (nájezdy jezuitů do vesnic, přísné prohlídky stavení a zabavování knih,

žalářování atd.). Roku 1651 byla založena matrika při držkovské faře, která měla sloužit jako podklad k evidenci poddaných, neboť až do této doby neměly fary ani vrchnosti přesný přehled o početním stavu rodin. Druhým, neméně důležitým aktem byl soupis hospodářské půdy, čili berní role z r. 1653, která nám podává poměrně dobrý obraz hospodářské situace v naší vsi. Robotní patent pro vsi Zásadu, Držkov, Jílové, Olešnici a další vsi náležející k navarovskému panství byl vydán 1. listopadu 1775. Tím byla upravena robotní povinnost jednotlivým obcím a jmenovitě uvedeni ti, jimž se roboty snižuje anebo promíjí vůbec. Vsi Loužnice a Bratříkov byly zastoupeny rychtářem a konšely zásadskými, poněvadž ještě v této době byla Zásada, Loužnice a Bratříkov ve společné rychtě. Za účasti majitele panství Joachyma svobodného pána z Ehrenburku, správce Josefa Tannhause a písaře, jakož i kaplana

Metelky byla přítomným přečtena tato "Dobrovolná smlouva", jejíž znění se nám zachovalo až po dnešní časy, která v originále zní:

Urbář a spolu "Dobrovolná smlouva", dle kterého jeden každý poddaný k statku Navarovu v kraji Boleslavským ležícím vědět bude, co roboty potažní neb pěší, ouroků a jiných naturálních věcí a svolených povinností od 1. listopadu L. P. 1775 na budoucí časy vybejvati povinen bude. Jak následuje uvnitř: „ Vesnice Zásada dodá tého dne 16 potahů, 27 1/2 osoby, v době mlátů 55 mladců a 2 osoby pěší.“ Ves Loužnice dodá tého dne 7 1/2 potahů, 12 osob, v době mlátu 27 mladců. Ves Bratříkov dodá tého dne 9 potahů, 6 osob a v době mlátu dodá 6 mladců. Zásadská rychta dodá celkem 32 1/2 potahů, 45 1/2 osob, 88 mladců a 2 osoby pěší. Dále jsou zde uvedeny ostatní obce se svými robotnými povinnostmi i osobami od roboty zproštěných. Za zmínku stojí ves Držková, kde je od roboty zproštěno 7 osob, což je počet až překvapivě vysoký. Smlouva dále pokračuje: "Ostatní všechny ty, jejichž domy zde nestály (rozumí se na panství navarovském) neb budoucně domy nový postavili, budou povinni ročně pěší roboty vybejvati 26 dny. Podruzi a podruhyně, kteří přes 60 let nemají, budou ročně povinni pěší roboty vybejvati 13 dní. Obdankovaní vojáci, jak brzo by sobě domy

zakoupili, též robotovati dle patentu povinni budou...

Ouroky všechny, jak peněžité, tak naturální, jakož i také předitivo, dle dobře zachovalého a rychtáru povědomého obyčeje, v určitém čase a tak neodkladně zapravené býti mají. Dle článku prvního a puncta sedmnáctého, který ouroky od vrchnosti vejšiti se nebudou, noprž v svéj pozůstalosti, pokud by v nově vydaný patent zmíněné nebyl, vstanou. Ječmene vedení a dříví dělání vstane při starým způsobě, jen toliko, že se robota, tak jak nový patent vykazuje,

jednomu každému odrazí. Ponocný a mušketýr, poněvadž k službě poddaných dle starého již povědomého způsobu a nového svolení od rychet držáni a pokojně budou. Pocestné outraty při vzdálených fůrách, poddaní sami nésti chtějí a od vrchnosti nic nežádají. Od přivezení kamene mlejnského, ale jako kdy prve rychta držkovská se volí platiti 5 zlatáky a haratická 5 zl."

V roce 1810 dochází k otevření stálé školy, jež stojí dosud. Prvním učitelem byl Josef Rydval. Školní docházka byla ještě nepovinná. Do jedné třídy chodili žáci ze Zásady, Loužnice, Bratříkova, Zbytků a Beran. Někdy se ve třídě sešlo 100 i více dětí. Seděly všude, kde jen to bylo možné. K bídnému platu dostával kantor od obce na zimu 2 sáhy dříví, tj. asi 4,5 m³. Na škole byl nápis: „Pojď sem, synu, a slyš mne, bázni Páně Tebe učiti budu.“ Občané byli nuceni nakupovat běžné potraviny až v Železném Brodě. Tehdy ze Zásady do Žel. Brodu vedla jen stezka pro pěší podél potoka Žernovníka. Tato stezka nebyla pro neschůdnost způsobila ani pro jízdu trakařem. Roku 1859 počíná se v Zásadě a okolních vsích rozvíjet domácí sklářská výroba. Převládá sekání rafik (stéblin) na klemprdách či cojku, dále broušení na motačkách. Roku 1862 se domácí sklářská výroba a prodej zpestřily o tak zvané pletené zboží. Perle se navlékaly na drát a vyráběly se různé košíčky, náramky, gásy, dámské límečky a podobně. Toto zboží mělo značný odbyt. Téhož roku se staví silnice ze Železného Brodu přes Loužnici, Držkov a Plavy do Tanvaldu. I pro Zásadu měla tato stavba určitý význam. Rok 1867 měl pro Loužnici veliký význam. Byla zbudována silniční přípojka z Loužnice až k domu čp. 35 Dolencem v Zásadě. Původně šlo o širší obecní cestu způsobitou pro provoz koňských potahů. Do této doby (1867) byl koňský potah jedoucí ze Železného Brodu do Zásady nucen vykonat objížďku přes Hrubou Horku, Jirkov, Jílové a Držkov.

LOUŽNICE:

Podle další pověsti přišli do údolí kolem Žernovníku a Kopaňského potoka tři bratři a vystavěli si zde svá obydlí. Jeden, kde stojí dnešní Bratříkov, druhý v Zásadě a třetí v Loužnici, ale protože, ten co bydlel na území dnešní Loužnice, měl kolem domu samé louže, říkali pak zde v Louži a podle tohoto pravděpodobně vznikl název Loužnice.

Toto první obydlí stávalo asi v místech, kde dnes stojí dům čp. 1 a 2 (Kopaň) čp. 3 (Na Obci). Lesík pod „obcí“ táhnoucí se kolem potoka byl a je vždy nazýván „Na Záduši“, měly to být pozemky, které patřily církvi. Záduší – pozemky, které byly darovány Církvi „za duši“ mrtvého (tj. aby přišla do nebe). Vypráví se, že se tam zjevovala malá světylka – bludičky - cvendy, která lákala pocestné do bažin. Loužnické mlýny KOPANŠKÝ V obci Loužnice stojí o samotě na Kopaňském potoce vodní mlýn čp. 1. a 2. zvaný Kopaňský.

Nejstarší zmínka o mlýnu se nachází v účtech svatojiřského úroku panství navarrského z roku 1565. Jistější zmínka o Kopaňském mlýnu se nachází v gruntovní knize obce Zásada. V zápise z roku 1801, při prodeji mlýna Františka Berkou se hovořilo o dědičné koupi mlýna „jeho předky“ od držkovského farního chrámu v roce 1725. Ve farní matrice je zápis: Matěj Berka z Držkova + manželka Anna, Syn Jan Jiří Berka – mlynář na Kopani (1685 -1772), Syn Josef Berka – mlynář na Kopani + manželka Anna, která zemřela roku 1756 při porodu ve věku 42. let a v roce 1758 pochoval Josef Berka dvě své děti. A tak vlastníkem Kopaňského mlýna se 29. Října 1794 stal Josefův syn František Berka, který zde

mlynařil do roku 1801. Tehdy mlýn prodal i s pozemky za 4 200 zlatých Františku Jakouběmu. Dne 22. Ledna 1816 přebírá mlýn s pozemky 5 jiter a 1 400 sáhů od otce syn František Jakoubě za 3 000 zlatých. V roce 1847 v listopadu koupil od Františka Jakoubě mlýn i s pozemky Vojtěch Kopal ze Zásady (za 5 jiter a 1 400 sáhů za 4 000 zlatých). V dalších několika málo letech se na mlýně vystřídali jako majitelé František Kopal a Vojtěch Kopal (synovec). Otec posledně jmenovaného Josef Kopal byl vnukem mlynáře Josefa Hozdy z Kamenného mlýna při Šumberku na řece Kamenici a první manželka jeho dědy Filipa Kopala Alžběta byla dcerou Jana Jakoubě, mlynáře v Loužnici č. 3 (mlýn Na Vobci) Tak tradice mlynářství přesahovala v této rodině sto let. Vojtěch a Barbora Kopalovi dne 15. Května 1855 prodali mlýn Kopaň Josefu Kostříkovi. Kopalovi odešli do Zásady, kde se věnovali hospodářství. Z dochovaných listin uložených ve sbírkách listin okresního soudu v Železném Brodě po roce 1855 vyplývá, že se Josef Kostřík značně zadlužil a nepodařilo se mu Kopalovým splatit kupní částku a tak musel mlýn prodat.

Dne 12. září 1865 koupili mlýn František a Žofie Tomešovi z Loužnice č. 32. A Josef Kostřík zůstal na Mlýně ve službách Tomešových. Bydlel zde se svou rodinou a vedl mlýn. Zatím Tomeš provozoval vývozní obchod se sklem. Po roce 1884 se už v mlýně nemlelo a sloužil jako brusírna skla. Dne 2. Září 1874 zemřela Žofie Tomešová a zanechala po sobě čtyři děti. Každému z nich připadla 1/8 usedlosti (z matčiny poloviny). František Tomeš se dnem 7. Ledna oženil podruhé s vdovou Pavlínou Liškovou ze Zásady č. 30. Podíly usedlosti od dětí z prvního manželství získal otec František Tomeš v letech 1892 – 98. Roku 1896 se oženil potřetí s Boženou Vítovou z Loužnice. Z jejich manželství se narodil Vítězslav Tomeš (učitel), který si vzal za manželku Anežku Koudelkovou (sestru Růženy Linkové z č. 63 – manželka Miloslava Linky- rozené Koudelkové z Prostějova), kvůli nemoci (tuberkulóze), Vítězslav Tomeš s manželkou vycestovali natrvalo z Čech a usadili se v Jihoafrické republice, kde je také navštívili cestovatelé Hanzelka a Zikmund. Mlýnskou usedlost získala od Františka Tomeše dne 4. Února 1899 jeho dcera Anna Tomešová. Ta se dnem 26. Února 1900 provdala za Kamila Hnídku, který se notářskou smlouvou stal v květnu 1906 vlastníkem poloviny mlýnské usedlosti. Dne 22. Dubna 1906 mlýnská budova shořela, ale byla pojištěná a ještě téhož roku byla vystavěna znovu jako brusírna skla. V roce 1932 získal usedlost od otce Kamila syn Dobroslav Hnídek s manželkou Ludmilou. Kamil Hnídek zemřel roku 1951. Dobroslav Hnídek byl po roce 1948 jedním z iniciátorů združstevnění zemědělství a pak i předsedou místního JZD.

OSADA LOUŽNICE

Osada leží na jižním úpatí Černé Studnice, v údolí Kopaňského potoka. Původně tvořilo osadu šest statků. Na každé straně potoka byly tři.

Roku 1779 projel osadou císař Josef II., ohledávaje vojensky zdejší kraj a cestuje koňmo z Jilemnice přes Navarov do Liberce.

Roku 1810 byla zřízena v Zásadě první škola, do níž chodilo žactvo nejen ze Zásady, ale i ze Zbytků, z Beranů, z Loužnice, z Bratříkova a z části Huti až do roku 1866.

V roce 1654 měla osada 33 obyvatel, kteří bydleli asi ve 13 domcích, a už měla roku 1880 - 416 obyvatel, v roce 1905 - 58 domů a 423 obyvatel, z toho 190 mužského pohlaví a 233 ženského pohlaví.

Až do roku 1888 tvořila Loužnice, Bratříkov a Zásada jednu katastrální obec. V tomto roce pak bylo povoleno rozdělení katastru na dvě obce: Zásadu a Bratříkov – Loužnici. Bratříkov zůstal obcí katastrální a Loužnice osadou. Že by toto spojení Loužnice s Bratříkovým bylo šťastné, by mohli vyprávět všichni ti, kteří měli tu čest být v obecním zastupitelstvu jako zástupci naší osady.

Do obecních voleb v naší osadě se šlo většinou nepřipraveně, hlasy našich poplatníků byly roztržštěné. Kdežto na Bratříkově bylo vše předem připraveno a také podle toho vždy volby dopadly. Ze 12 členů zastupitelstva, jich bylo 10 z Bratříkova a 2 z Loužnice. A přitom byl Bratříkov jen o málo poplatnější než Loužnice. O každou maličkost museli naši zastupitelé svádět houževnaté boje, kde proti nim stála většinová převaha. Bylo s podivem, že Loužnice se domohla své řádně fungující školní budovy.

Loužnice patřila k Bratříkovu až do roku 1923, po 3 leté době bylo vyhověno žádosti o odloučení osady Loužnice od katastru Bratříkov a tím byla splněna dlouholetá touha a přání všech občanů loužnických. Dosavadní obecní zastupitelstvo bylo rozpuštěno a v obou obcích byly jmenovány správní komise. Předsedou správní komise v Loužnici byl jmenován řídící učitel Alois Ludvík. Nové volby byly vypsané na 25. března 1923. Do zastupitelstva byli navrženi: Alois Ludvík, Jáchym Linka, František Adamička, František Tom, Karel Hnídek, Josef Adamička, František Malý, B. Tomeš, B. Šída, František Pavlata, Vojtěch Linka.

Dne 22. dubna 1923 byl zvolen starostou Alois Ludvík.

V roce 1928 se s velkým zájmem sledovala akce o zřízení dráhy Jablonec n/N – Železný Brod. Byly učiněny přípravy na stavbu a zvolen výbor pro vedení této věci. Naše obec se usnesla, že se bude konat sbírka, které se budou účastnit i okolní obce, a ze získaných peněz bude proveden projekt této akce. Bohužel nedošlo ani k realizaci této sbírky. Dalším projektem obce mělo být v roce 1928 zřízení vodovodu. Po domluvě s okolními obcemi byl podporován návrh na stavbu skupinového vodovodu. Později však zájem jednotlivých obcí ochabl a celá věc usnula. V roce 1929 se projekty, vodovodu a dráhy, zastupitelé obce ještě několikrát snažili prosadit a uskutečnit, ale bez úspěchu.

SUDETY

Jelikož jablonecký okres připadl po zabrání Sudet Německu, stala se hranice našeho katastru, hranicí říšskou. Tato hranice začíná od bratříkovské silnice u tzv. Húbneráku, přes Kostřavec nahoru a odtud podél „Končin“ jde až na okraj Huti. Hranice byly

vyznačeny provizorně malými kůly, ty si dodali a zatloukali sami Němci. Na jaře byly kůly vyměněny za kamenné hraniční sloupy.

Sudety (německy Sudetenland) je označení pro pohraniční oblasti dnešní České republiky, ve kterých převažovalo německé osídlení. Dříve slovo Sudety (německy Sudeten, polsky Sudety) označovalo i Krkonošsko-jesenickou subprovincii. Původ názvu Sudety není jednoznačný. Nejčastěji uváděný výklad tvrdí, že původní fyzickogeo-grafický termín Sudéta, je slovo keltského původu, složené z grama-tického základu sud- (kanec) a přípony -éta (les), dohromady tedy „Les kanců“. Někdy se uvádí jiný výklad, například

pomocí staro-germánského slova „Sudtha“, překládané jako „les“. Termín je doložený již ve starověku u Klaudia Ptolemaia. Není však jisté, jestli skutečně toto slovo na jeho mapě označovalo stejné pohoří. Po 1. světové válce vedly spory o

přesnou podobu hranic nově vzniklého Československa k několika ozbrojeným konfliktům, z nichž nejdramatičtější byl s Polskem o jižní část Slezska (tehdy ještě nebyly Sudety nijak přesněji vymezeny). Proti sociálním, ale hlavně národnostním nepokojům na počátku roku 1919, převážně mezi německým obyvatelstvem, byla nasazena i armáda a četnictvo. V několika střetech, často vyprovokovaných z obou stran, bylo zastřeleno několik desítek občanů převážně německé národnosti. Později byly tyto oběti coby „májoví padlí“ využívány nacionalisty k eskalaci konfliktů, zejména v pohraničních oblastech, které se samy začaly označovat jako Sudety. Termín, který nabyl územně politického obsahu, byl zneužit německými nacisty za podpory části německého obyvatelstva Sudet (zejména Sudetoněmecké strany, SdP) k rozbití demokratického Československa. Toto území bylo totiž od 10. století nikdy nezpochybněnou součástí Českého státu, resp. zemí České koruny, třebaže tu od 13. sto- letí žilo německé obyvatelstvo, které zde mělo většinu. Po mnichovské dohodě (1938) bylo jako Sudetenland označováno veškeré území odstoupené pod nátlakem velmocí Československem hitlerovskému Německu. Po vytvoření Protektorátu Čechy a Morava se podle rozhodnutí Hitlera z dubna 1939 větší část území Sudet, tzv. Sudetengau (Gau-Sudetenland), stalo 1. května 1939 územně správní jednotkou Třetí říše a zahrnovalo oblast od Domažlicka po Moravskou Ostravu s centrem v Liberci (Reichenberg), kde měl sídlo říšský župní správce Konrad Henlein; území se dělilo na 3 vládní obvody: Cheb (Eger), Ústí nad Labem (Aussig) a Opavu (Troppau). Území na jihozápadě Čech bylo

připojeno k Bavorsku, zbytek území na jihu k bývalému Rakousku (Ostmark) a v jeho rámci rozdělen mezi říšské župy Niederdonau a Oberdonau. Po porážce Třetí říše bylo veškeré odstoupené pohraniční území připojeno k ČSR a zároveň na základě článku XI. až XII. závěrů Postupimské dohody vítězných velmocí (1945) byla drtivá většina československého obyvatelstva hlásícího se k

německé a maďarské národnosti odsunuta z Československa. Nezákonné, tzv. divoké vyhánění probíhalo již od května 1945. Při divokém vyhánění docházelo i zabíjení německých civilistů. Masivní úbytek německého obyvatelstva Sudet byl alespoň z části nahrazen lidmi z vnitrozemí Českých zemí a Slovenska a také přistěhovalci ze zahraničí, například Řeky, Rumuny a Volyňskými Čechy. Imigrantů z ciziny bylo úhrnem asi 200 000. Do Sudet později za podpory komunistické vlády přesídlilo i mnoho slovenských Cikánů.

ZVONIČKA

Na západní straně nad malou skalkou stála KAPLIČKA či zvonice. Pravděpodobně byla vystavěna ve stejné době, kdy byl postaven dům na Kopani. Ve 40. letech byla tato kaplička velmi sešlá, takže byl zvon přenesen na vedlejší hrušku u „Bartošova“ statku čp. 5. Na oslavu zrušení roboty byl zakoupen nový zvon. Zvon měl označení: Na paměť 50letého zrušení roboty v zemích koruny svatováclavské. První zvon byl osadě ukraden, druhý vyzváněl 50 let, až konečně musel být nahrazen novým. Tento nový zvon sloužil občanům až do roku 1916. V době války, Rakousko potřebovalo kov na výrobu děl a z nouze se sáhlo i po zvonech bez ohledu na to, že tyto zvony jsou posvěceny.

V 1916 se Rakousku nedostávalo potřebného kovu na výrobu válečného materiálu, a proto začaly být rekvírovány (zabavovány) zvony všech velikostí. = nejdrastičtější akce, která postihla české zvony za celou jejich historii jsou, právě rekvizice první světové války. Kromě jiných útrap způsobila první světová válka také to, že celá řada kostelních věží, kaplí a zvonicek oněměla, neboť jejich zvony byly zabrány pod záminkou získání barevných kovů pro válečné účely. Těmito „válečnými účely“ byla zpravidla výroba kanónů, ale v některých případech k tomu vůbec nedošlo. Je například známo, že část zvonové mědi posloužila na výrobu zelené skalice, jež byla využita proti révořákům na uherských vinicích. To svědčí o tom, že rekvizice nebyly jen účelovou záležitostí, ale také jakousi poslední křečí habsburské monarchie, demonstrací její chátrající moci. Svědčí o tom i fakt, že byly rekvírovány také některé ocelové zvony, jejichž hmotnostní hodnota nevyvážila hodnotu pořizovacích nákladů. Už od r. 1915 se začíná s výkupem cínových předmětů a soupisem zvonů. Ke skutečnému rekvírování se přistoupilo od 8. 8. 1916, přičemž za kilogram zvonoviny byla proplácena náhrada 4 koruny. Rekvírovány byly zvony mladší r. 1600, až na označené

výjimky, přičemž však z každého okresu měly být zrekvírovány alespoň 2/3 celkové hmotnosti zvonů. Druhá rekvizice z 22. 5. 1917 se vztahovala na všechny zvony, kromě těch s historickou či uměleckou hodnotou, kromě zvonů signálních. Tomuto drastickému zabavování a následnému zničení, nešel ani loužnický zvon ve zvonici a ani školní zvonek na určování začátku a konce vyučování. Bylo to dne 21. listopadu 1916. Do naší obce přišli dva páni, vypůjčili si žebřík a šli rovnou ke zvonici. Tato zpráva se velice rychle rozšířila obcí a lidé se začali shromažďovat u zvonice a vůbec se jim to nelíbilo. Drzé počínání obou pánů, kteří byli Němci, rozčilovalo stále víc shromážděný lid. Pak přišel občan Jindřich Jindra a naposledy zazvonil, lidé byli velice dojatí a každému

ukápla i slza. Byla to slza vzdoru. Jakmile dozněl poslední úder zvonu, hned byl přistaven ke zvonici žebřík a jeden z Němců na něj vylezl, aby zvon odmontoval. Za chvíli byl s prací hotov a zvon spustil pomocí provazu dolů. V tom začalo vzájemné osočování Čechů a Němců, nadávka střídala nadávku, a když zvon odnášeli do vsi, začala po nich (hlavně školní mládež) házet kamení, plivat a nadávat až tento incident měl dohru u krajského soudu v Mladé Boleslavi. Nakonec vše dobře dopadlo a trestán nebyl nikdo. Zvon vážil 44 kg a na jedné straně měl vyražený nápis: Přelit léta páně 1898 nákladem spojených obcí od Arnošta Dieopolda v Praze k/ke památce padesátiletého zrušení roboty v zemích Království českého. Zvonem bylo naposledy zvoněno při pohřbu Josefa Krupky čp. 3 v Loužnici, který se konal 3. listopadu 1916. Za tento zvon bylo zapláceno 176 korun, které byly uloženy ve zdejší kempelci. V některých obcích vyzráli na to jinak. Když se dozvěděli o rekvírování zvonů, klidně v noci někteří odvážlivci zvon sundali a zakopali. Po válce ho zase vykopali a pověsili. Dne 12. února 1922 byl na zdejší zvonici zavěšen nový zvon, pořízený ze sbírky občanů. Hned druhý den vyzváněl paní Vedralové, manželce hajného. Roku 1933 se na obecním zastupitelstvu jednalo o opravě zvonice, ale k realizaci bohužel nedošlo (ta byla provedena až v roce 2007)

OBLEČENÍ A MÓDA

Oblečení bylo dříve velmi skromné. Většinou z plátna a hodně záplatované, jen ve svátek a do kostela si brali to nejlepší, co měli, ale ti chudí většinou neměli ani to. Muži většinou nosili krátké kalhoty, kazajku a vestu dlouhou po kolena. Boty se moc nenosily, většinou jen do kostela, a to je ještě až do držkovského kostela nesli v rukou a nazuli je až před kostelem. Během zimy a volných chvil se při-vydělávalo tkaním a splétá-ním příze. Příze a plátno se potom prodávalo „Pražákům“ a za utržené peníze se kupovaly potřebné věci: sůl, krupice a jiné. Většina zboží se musela kupovat v Železném Brodě. I jinak si dovedli naši občané pomoci z nouze. V době I. světové války, podomácku začali plést ručně kabelky z dřevěných kuliček, rámečky na podobenky, různé košíky, stínidla na lampy a jiné. Tyto výrobky pak prodávali po celých Čechách, na Moravě i v Rakousích. Pěkně dům od domu, vesnice za vesnicí se zbožím na zádech. Někteří vydělali tímto způsobem velmi pěkné peníze. Když nastala nouze, přinášeli si tyto obchodníci mouku a jiné potraviny z krajů, kde měli možnost tyto potraviny koupit.

SILNICE A CESTY

Z Loužnice do Brodu byla velmi špatná cesta. Podél potoka Žernovníka vedla jenom stezka a muselo se přelézat po kamenech a místy brodit potokem. Byla-li větší voda, chodilo se přes Radčice, Jirkov a Hrubou Horkou do Brodu. Ještě složitější to měl ten, co chtěl jet do Brodu s koňmi a povozem. Ten musel jet do Zásady, přes Držkov k Jirkovu a pak teprve do Brodu. Cesty byly v tehdejší době vůbec v žalostném stavu, o nějakých silnicích se nedalo mluvit. V tehdejší době vedla zdejší osadou hlavní cesta od Vysokého do Turnova. Je to cesta, která vede od Zásady přes Kostřavec. Až teprve roku 1864 byla postavena silnice ze Železného Brodu do Jablonce nad Nisou a rok poté odbočka od této silnice, která začíná nad Haratinou (U Pyrámu) a protíná naši obec k Tanvaldu. Jelikož v době před I. světovou válkou byla pozastavena sklářská výroba, nastala velká bída a většina obyvatel přišla o zdroj svých příjmů. Aby se alespoň částečně zmírnila bída obyvatel, přistoupila obec na návrh postavit silnici přes Bratříkov. Délka celé silnice od Liebiegova lomu (u Červeného domu) do Hutí byla 2.600 m a odbočka na Pěnčín 1.240 m. Stavbu silnice projektoval architekt K. Ondrejsek z Podmoklice.

Stavbyvedoucím byl Josef Opočenský z Loužnice. Stavba začala v roce 1914 a pracovalo na ní nejdříve 135 lidí z Bratříkova a Loužnice. Při dokončení bylo v práci jen 35 starců a chlapců, jelikož ostatní byli odvedeni na vojnu. Jelikož západní část Loužnice měla špatné komunikační spojení, měli všichni velkou touhu po nové silnici. Již v roce 1915 byla projektovaná silnice z Loužnice do Bratříkova. Tento projekt byl pro další část obce nevhodný a tak bylo dalším přáním postavit silnici k Hutí. Tak vznikly tři návrhy na silnici. Oba „hořence“ a „střed“, takže místo jedné silnice se začaly stavět silnice tři. Stavbu silnice projektoval stavitel R. Kousal z Železného Brodu a provedení stavby bylo zadáno Josefu Opočenskému z Loužnice. Hlavní trať vedla od sokolovny k „Malému“ na rovinku a dále k Hutí. Jako každá veřejná stavba se neobejde bez potíží a různých nepříjemností, tak i zde byly nepříjemnosti, každý si přál mít silnici až u svého domu a někteří dělali potíže při poskytování

pozemků. Nakonec bylo vše překonáno. Silnice byly dokončeny v roce 1924 a celkové náklady na výstavbu těchto silnic byly 500.000 Kč. Byla také postavena odbočka k Liškovu statku. Ovšem tyto nově postavené silnice přinesly ještě spoustu dalších výdajů a starostí. Okres oddaloval jejich převzetí do své správy a obec je musela spravovat sama. Teprve až v dubnu 1926 převzal okres hlavní silnici a silnice a odbočky stále zůstaly ve správě obce. V roce 1928 v listopadu byly

obě spojky silnic přijaty do správy okresu k nemalé radosti všech poplatníků. Roku 1935 byly zaknihovány silnice k Radčicím, hlavní k Hutí a spodní odbočka. Celé zaknihování stálo obec mnoho peněz. Notáři z Železného Brodu se zaplatilo 2.405,50 Kč a

další 8.321,50 Kč. V roce 1940 byla rozkopána celá hlavní silnice a k Železnému Brodu a veškerá doprava byla vedena přes Bratříkov. Na stavbu byl velký nedostatek dělníků, a tak byli najímání váleční zajatci ze Slovenska a Maďarska.

VÁLKY

Po silnici přes Loužnici a Bratříkov se vraceli roku 1866 vítězní Průšáci, když předtím „vyprášili kožich“ rakouské armádě v bitvě u Hradce Králové. Pamětníci vyprávěli, že vojáci se ke zdejšímu obyvatelstvu chovali velmi vlídně a mile. Přesto měli lidé z války velmi velké obavy, a tak před příchodem Průšáků odnášeli cennější věci do lesa Kostřavce a dobytek se vodil pod Skálu. Jednoho dne se objevila v obci pruská jezdecká piketa 20 mužů, mezi nimiž byl i jeden husar a pak již proudem táhli Průšáci. Nic zlého obyvatelstvu neudělali, spíše děvčata špekem a chlebem podělili. Nejlépe dopadl

bratříkovský kovář. Při divných pověstech o válce přestal kovářit a do kovárny si uschoval z chléva krávy, aby mu je Průšáci v chlévě nenašli. Ale vojsko se nejdříve na Bratříkově shánělo po kováři, že potřebují překovat koně. Kovář se všelijak ošival, bledl, červenal a do práce ne a ne jít. Průšáci vyrazili dveře do kovárny a tam byly krávy! Klidně mu je odvedli do chléva a kovář musel kovat! Po válce bylo hodně zle. Chodilo se až do Turnova pro komisárek (vojenský komisárek - komisní chléb dodávaný správou vojenskou z pekáren zásobárenských veškerému mužstvu vojska a mimo to v čas války též jistým osobám občanským, přibraným pro potřeby vojskové, jako vozkům najatých nebo vynucených povozů, dělníkům při pracích opevňovacích a p., jest ve vojně rakousko-uherském chléb ze žitné mouky nejčernější, velmi málo solený a nyní utvářený v bochánky na spotřebu pro muže jednodenní a vydává se plukům, zástupům atd. každého pátého dne na pět dní.) i pro mouku.

O této bídě se také traduje povídka:

Jeden mládenec chodil za dívkou. Jednou večer šel k domku své milé a okénkem se dívá, co asi dělá. Ta dívka právě večeřela brambory se šlupkem. Mládenec kouká a dívka jí a jí, až hromádka šlupek rostla, že ji mládenec ani přes tu hromadu neviděl. Lekl se, že mnoho sní a že by ji neužil, utekl a už si jí nevzal! Prusko - rakouská bitva 3. července 1866

Nepřátelství mezi Pruskem a Rakouskem vyvrcholilo počátkem června roku 1866, když pruská vojska obsadila Holštýnsko. Většina německých států stála na straně Rakouska a chtěla vytvořit spolkový vojenský sbor, v němž měly mít podíl Bavorsko, Württembersko, Bádensko, Hannoversko, Hesensko a Nasavsko. Rakouská vláda však nedokázala jejich síly začlenit do své armády, a tak se Prusku podařilo jednotlivé německé státy celkem lehce porazit. Jediné Sasko zachránilo po dobytí Pruskem svůj armádní sbor, který zahájil 19. června ústup do Čech, kde se postavil po bok Rakouska. Skutečným vyhlášením války bylo vydání válečného manifestu rakouským císařem Františkem Josefem I. 17. června, pruský král Vilém I. tak učinil 18. června. V den vyhlášení války 17. června se rakouská armáda začala přesunovat z Moravy do prostoru východních Čech. Mezitím pruská Labská a První armáda překročily bez odporu české hranice. Rakušané proti nim soustředili rozhodující síly na řece Jizeře, ale ani s pomocí Sasů se jim nepodařilo tuto linii udržet. Výsledkem byly 26. června prohry v bitvách u Podolí, Kuřích Vod a Sychrova. Týž den vtrhla do Čech směrem na Trutnov, Broumov a Náchod pruská Druhá armáda, jejíž pohyby považovali Rakušané pouze za zastírací manévry a postavili proti ní jen dva armádní sbory. Zatímco 10. armádní sbor vybojoval 27. června v bitvě u Trutnova jediné rakouské vítězství v celé válce, od Mnichova Hradiště, Náchoda, České Skalice a Rokytníku odešli Rakušané poraženi.

I. SVĚTOVÁ VÁLKA 1914 -1918

Vyprávění o I. světové válce loužnickým kronikářem:

„Bylo dne 26. července 1914, krásný slunný den, neděle. Časně zrána projel osadou kočár, ve kterém páni od hejtmanství přivezli a vylepili mobilizační vyhlášky a provolání císaře „mým národům“, ve kterém si stěžoval, jak byla nepřitelem uražena jeho čest, která se dá jenom krví odčinit – MOBILIZACE. Jako úder hromu zasáhlo toto slovo do klidného žití našeho obyvatelstva. Tvořily se hloučky, vyhlášky byly obstoupeny muži i ženami a znovu a znovu předčítány. Nejhůře na tom byli ti, kteří museli podle vyhlášky narukovat do 48 hodin ke svému pluku. Byli to vojáci první zálohy do 37 let, jak se říkalo – první výzva. Ti, kteří rukovali, spěchali domů, aby si mohli připravit nejnnutnější věci na neznámou cestu. Většina si myslela, že do Vánoc budou doma. Přes všechno očekávání válka do Vánoc neskončila. Přišli nové vyhlášky, byly povolány nové zálohy, ale málokdo se vracel.

Následkem nedostatku obilí i mouky přestali pekaři koncem roku 1914 péct chleba, obchodníci přestali prodávat, protože již neměli co. Tak nastal v obci nedostatek potravin a bída. Aby se tomu čelilo, bylo zakoupeno a pak jednotlivým občanům rozprodáno 30q brambor od Karla Srba, sládka v Jesenném a od zdejšího rolníka Josefa Krupky bylo zakoupeno žito. Aby se umožnilo zásobování obyvatelstva, byla zřízena na vyzvání c. k. hejtmanství zásobovací komise, která rozdělovala občanům potraviny, bohužel za nedlouho neměli z čeho. Rodinám, kterým byli povoláni otcové nebo syn na vojnu, byl vyplácen vyživovací příspěvek. Po dobu války se v naší obci vyráběly různé součástky granátů a šrapnelů a to v továrně pana Jáchyma Linky. Dne 28. října přišla vytoužená svoboda a na její počest dne 1. května 1919 byla vysazena u kříže

LÍPA SVOBODY.

Bohužel z války se nevrátili všichni. Devatenáct lidských životů z naší osady padlo za obětí světové války: J. Blažek, J. Bahník, F. Drobník, J. Frydrych, J. Hlůže, J. Hušek, J. Kaizler, A. Kopal, R. Lubas, J. Linka, F. Morávek, F. Novotný, F. Pavlata, O. Pavlata, V. Pospíšil, J. Pulíček, S. Rezler, J. Schovánek, Z. Vágner. I naši chrabří legionáři se vrátili do vlasti: B. Urbánek, E. Havel, P. Blažek, J. Číla. Všichni byli příslušníky ruských legií a B. Urbánek se zúčastnil bitvy u Zborova.

A jak na tuto smutnou dobu vzpomíná pan Miloslav Linka z Loužnice? :

V roce 1914, kdy byla vyhlášena světová válka, můj otec byl povolán do vojenské služby do Šoproně v Uhersku. Narukoval s vystavenou žádostí od obce starosty pana Karla Hnídky z Bratříkova, že máme osm dětí a tak během týdne se nám vrátil celý šťastný domů. Byli jsme tomu tolik rádi. Abychom byli od vojenské povinnosti my i někteří naši zaměstnanci ušetřeni, vstoupil jsem do zaměstnání a finančně jsme podpořili výrobu v takzvané šroubárně v Loužnici, jejímž majitelem byl pan Jáchym Linka. Tam se vyráběly závitníky pro vojenské účely. Já jsem ani tak nebyl ušetřen a v mých osmnácti letech jsem narukoval k 74. pluku do Jičína, kde byl sestavován vždy pluk, a po sestavení jsme byli převezeni do Kadaně. V Kadani jsme byli na vojenském výcviku. Výcvik trval vždy jeden měsíc a každý měsíc byl zasílán ucelený pluk do války. Před odjezdem na frontu jsme měli předposlední pochodové cvičení, již s celou polní výzbrojí. Šli jsme již od čtyř hodin ráno z Kadaně do Žatce, kde jsme měli v 16.

hodin oběd. Po obědě jsme se zase vraceli pěšky do Kadaně. Asi po jednohodinovém pochodu

jsem se svalil na silnici, div, že mě vojáci z řady neušlapali. Nakonec celé řady uzavírali pochod důstojníci, včetně našeho lékaře Dr. Stejna. Ten, když mě viděl ležet na silnici, kopnul do mě a s velikým křikem, ty jeden švindléri, okamžitě vstaň a pojď. Já však přes to vše zůstal ležet na silnici a všichni šli dál. Za námi jela kuchyň a první důstojník se vrátil na koni a nařídil, aby mě naložili na kuchyň. Chvíli mě bylo dobře, ale za nedlouho mě začal ještě dost vřelý kotel pálit a tak jsem poprosil kuchaře, aby ulomil, kde jsme jeli lesem, několik smrkových větví, že mu za to dám cigarety. Kuchař mě poslechl, podestlal mě asi čtyřmi větvemi a potom byla jízda snesitelnější, jelikož kotel také poněkud ochladl. Před Kadani nám přišla naproti kapela, ale já ležel, jako bych nic neslyšel. Když jsme dojeli do kasáren, dr. Stein přišel ke mně a nařídil mi, abych přišel ráno na marodku, že mě uzdraví. Když jsem přišel na marodku, po vyšetření na mě podal trestní oznámení, což oznámil pro postrach u raportu celé maršce a také, že mě posílá do pevnostního vojenského vězení do Terezína, kam jsem byl také s dalšími dvěma vojiny eskortován.

V daném případě jsem neměl jinou možnost, než abych si otřel klouby ruky o vápnem natřenou zeď a vápno tak nanesl do očí. Druhý den jsem byl znovu volán k očnímu lékaři na vyšetření, do očí se mě dívali v tmavé komoře všelijakými aparáty a nic nesdělovali. Po lékařské prohlídce jsem byl veden před vojenské šetření, výslech a protokol se mnou byl vždy dlouhý, ale já jsem stále stejně vypovídal, že mám s očima potíže již od svého dětství, také že od dětství nosím brýle, což bylo u našeho obecního starosty, tehdy pana Hnídka na Bratříkově, který správnost mé výpovědi vyslanému důstojníku od vojenského soudu potvrdil. Já jsem skutečně od dětství brýle nosil, ovšem o tom dalším až na vojně. Po dlouhém šetření jsem byl ještě několikrát u lékařské prohlídky. U vojenského soudu byl semnou sepisován asi čtyřikrát protokol, ale když jsem vypovídal stále stejně a ačkoliv mě bylo všude vyhrožováno, byl jsem z věznice konečně propuštěn, uznán, jako nemocný. Po jednoměsíčním trápení. Z věznice jsem se zase vrátil zpět do Kadaně k Dr. Steinovi. Měl jsem obavu, že mě bude zase zlořečit a hlavně, co se mnou provede. Divil jsem se, že nijak zvlášť nenadával, jak on to uměl, ale poslal mě k dalšímu vyšetření do nemocnice, lazaretu v Žatci. Tam byl přijatelný vedoucí nemocnice, primář, který mě požádal, abych mu byl k ruce při převazování a ošetřování, hlavně omrzlin z války. Celkový stav ne-mocných tam byl 500, když přijel vlak s raněnými z pole, tak jich bylo i více. Když jsem si dal sterilizováním náradí do pořádku, bylo mě tam dobře. Měli jsme tam stále 15 -20 případů, měli od omrzlin amputovány ruce i nohy, a když začalo hnisání, musel být hnis ostříhán a lapisován, aby hnisání nepokračovalo. Že jsem věděl, že oněm ubožákům pomáháme, nezdráhal jsem se ošetřování vykonávat, ale nejstrašnější byl křik postižených, když se jim rána lópolisovala. Nikdy bych nevěřil, že při tom všem, když postižení neměli ruce, ani nohy, snášeli tolik bolesti, že chtěli ještě žít. Když jsem opouštěl po šesti týdenním pobytu lazaretu v Žatci, zase uznán a neuznán nemocným. Poučení v Žatci mě utvrzovalo vědomím, že kdy-bych se dostal do pole, že bych nebyl dříve vrácen, až bych byl raněn. S tím vědomím jsem přijel znovu do Kadaně, kde jsem se hlásil nemocen u dr. Steina, který si semnou již nevěděl rady a tak mě poslal do veliké nemocnice v Chomutově. Tam jsem byl opět přísně vyšetřen všelijakými aparáty v temné komoře po celých šest týdnů a uznán nemocným a vrácen do Kadaně. V Kadani jsem byl Dr. Steinem při nepěkném jednání léčen a další měsíc vyšetřován, potom předán do Střekova u Ústí nad Labem k salérům a pionýrům, jako méně schopný, neosvědčil jsem se tam také a tak v krátké době jsem byl převezen do Prahy k automobilovému pluku. Z Prahy jsme byli asi s třiceti muži přiděleni do Vídně – Strebersdorfu k autokoloni. Tam jsem chodil na práci do ekonomie,

zahrady, kde po deseti dnech hledali z našich řad někoho do kanceláře, kdo umí psát a mluvit německy. Feldwibel pan Hodys z Dobříše u Prahy si nás vybral tři a vedl jsem tam jednoduché účetnictví, psal na stroji, vydával a inkasoval dodávky zeleniny pro jednotlivá ministerstva a vyšší důstojníky. Když

jsem byl v kanceláři asi půl roku, pan Feldwibel Hodys onemocněl skvrnitým tyfem. Když byl odvezen do nemocnice na zvláštní oddělení ustanovil mě, ačkoliv jsem se zdráhal, náš major Kraft titulár Feldwibelem, abych měl možnost dávat rozkazy tamějším zahradníkům a pracujícím v ekonomii. Stálých pracovníků nás bylo 23 a každý den jich přicházelo do zahrady od komanda 40 – 60 vojáků, všichni mě schopní. Po dalších přibližně třech měsících onemocněl na skvrnitý tyfus i náš major Kraft a já zůstal v kanceláři s panem Kubátem, který také pocházel z Dobříše od Prahy a slečnou Scherzer, Vídeňáčkou. Ostatní bydleli s hlavním zahradníkem v hospodářské budově, kde byl dobytek a prasata.

Já jsem bydlel v privátním bytě u pana ing. Reineru, který měl asi čtyřletou holčičku, a celá rodina byla po celou dobu mého pobytu u nich zásobována potravinami z ekonomie, které tam donášel při jiných dodávkách náš kancelářský sluha pan Kubát. V té době nebyli ve Vídni potraviny mimo přidělu k dostání, byl tam hlad a z toho vznikaly nemoci, jak tyfus, malárie a tak rodina ing. Reineru, že jsem je zásoboval, mě byla vděčná a chovali se ke mně velice přátelsky. Děvčátko, když jsem do jejich rodiny přišel, bylo nemocné a nebyť mé pomoci v hospodářství, měli jsme i několik krav, a občas jsem jim zaslal mléko, sotva by válku přežila. Jinak jsem měl Vídeň rád, dvakrát týdně jsem chodil s panem Lešákem z

Kolína na Strausovy a Lehárovy operety, v sobotu a v neděli jsme dost často chodili s panem Wenzlem z Huti hrát tančícím. Pan Wenzel hrál na piano a já na housle, mnoho jsme toho neuměli, ale bylo nám i při tom veselo, snad také proto, že jsme cítili konec války. Před koncem války, bylo vše v naší ekonomii chaotické, v noci se střílelo, ztrácela se auta, nikde žádná zodpovědnost, respekt před důstojníky, nebylo možné dodržet pořádek. Poslední měsíc dojíždělo vojsko z pole do Vídně na hlavní nádraží a mnoho vojáků si vezlo cenné předměty, zbraně i malé ráže, dalekohledy, triedry, nejvíce hodinek i zlatých, bezpočet dek a celt. Jeden den si také přivezli piáno a harmoniky. Byli toho domnění, že si vezou vše domů, ovšem byli velmi zklamaní, když jim bylo na nádraží vše odebrané. Ačkoli se mnozí urputně bránili, nebyli puštěni do připraveného prázdného, ve Vídni vypraveného vlaku, odjíždějící do Čech. Většina vojáků, když viděli, že nikdo si nic nepoveze a neměli peníze, prosili, abych jim co kde koupil. Já jsem se nad mnohými slitoval a koupil dva kufry plný různých věcí, ty jsem nechal v mém pokoji u Reinerů s ujednáním, že si pro kufry přijedu, jakmile se vše uklidní. Chtělo se mě taky už jet domů, v ekonomii se již nic nedělalo. Já jsem však měl v pokladně tržbu 32.700,-Kč. Čekal jsem týden a stále nic, žádná změna, až po osmi dnech mi telefonoval major Kraft, abych mu peníze přinesl. Když jsem konečně přijel do bytu majora Krafta a peníze jsem mu odevzdal, nechal jsem si příjem potvrdit. Major byl mým jednání dojatý, děkoval mnohokrát a napsal mě krásné propouštěcí vysvědčení, které ještě mám, a jeho poslední slova při našem loučení byla: „pane Linka, když budete ve Vašem životě tak jako u mě čestně a spolehlivě postupovat, bude se Vám vše dobře dařit“ a s dojetím mě políbil. Když jsem byl uveden povinnosti zbaven, do kanceláře jsem již nejel, jen z bytu jsem si vzal nejnnutnější. Kufry v bytě jsem nechal bez potvrzení. Nenapadlo mě, že bych měl s Reinerovými nějakou neshodu, když se mnou tak přátelsky loučili a za vše nesmírně děkovali. Byl jsem přestěpen, když jsem seděl ve vlaku a jel k Praze, kde jsem u mého komanda, tehdy tomu říkali Autokádru, hlásil a žádal propuštění a pak jsem byl ještě šťastnější, když jsem přijel domů mezi své nejdražší. Přibližně za měsíc jsem jel do Vídně, abych si u Reinerů vyzvednul zanechané dva kufry. Když jsem přijel do Vídně, po přenocování v hotelu, kde byla ještě rozbitá okna a na ulicích nepořádek, jel jsem do bytu k Reinerovům. Bouchal jsem, ale nikdo mi neotevřel. Domníval jsem se, že nejsou doma a tak jsem tam jel znova po obědě. Když jsem se objevil v bytě a žádal výdej svých kufřů, bylo mým velkým překvapením, když pan Reiner vše zapřel a dokonce tvrdil, že mě vůbec nezná. Když jsem neměl nic potvrzené, nemohl jsem nijak zakročít, jen jsem poznamenal, že jestli z nouze věci prodal, nic bych mu nevyčítal a zůstali bychom dál přátelé a zůstala by mi alespoň pěkná vzpomínka na Vídeň. Toto jednání bylo ponaučením pro můj další život. Vše uvedené se odehrálo v roce 1918 a mě bylo 22 let, kdy jsem se začal doma zase snažit podnikat.

POŠTA

Poštovní spojení dříve bylo velmi špatné, z počátku tuto službu vykonával panský posel, který přinášel psaní pro všechny ve vsi. Jelikož do roku 1810 nebyla škola ani v Zásadě, byl zdejší lid na velice nízkém stupni vzdělání. Psát uměl málokdo a ženy vůbec ne. Když potřeboval někdo někomu psát chodíval buď k faráři nebo do Zásady k rychtáři = též richter, iudex, fojt, šoltys byl v období středověku představeným městské či vesnické obce. Během 15. a 16. Století se obsah funkce změnil, od roku 1547 v městě dosazený královský rychtář reprezentoval jen zájmy panovníka. Funkce

královského rychtáře byla zrušena v roce 1783. Ve středověku rychtář mohl být do své pozice buď dosazen vrchností, resp. panovníkem, obec si mohla vlastního rychtáře volit nebo se mohlo jednat o pozici děděnou v jenom rodě. Často tento rod vlastnil i práva na volný prodej rychtářství. Za své služby měl rychtář obvykle podíl na vybraných pokutách, odvedených dávkách, mohl vlastnit krčmu, masné krámy nebo byla část jeho polností osvobozena od povinných berní. Mezi povinnosti a práva rychtáře patřilo nižší soudnictví ve městě či vesnici, správní funkce, zastupoval obec vůči okolí a často také byl reprezentantem vrchnosti a ručil jí za dodržování

daní, poplatků a úroků. Ve městech mu v této činnosti měla pomáhat rada konšelů (jejich pravomoci a povinnosti se opět lišily z místa na místo). Bezprostředně po lokaci města se rychtářem obvykle stával lokátor. V průběhu 14. století byla moc rychtářů oslabována a do popředí se dostávala osoba purkmistra, volené hlavy rady konšelů. Z rychtáře se tak stal čistě vrchnostenský (či královský) úředník a v druhé polovině 15. století a především ve století šestnáctém města začala od vrchností (krále) rychty vykupovat a tak se zbavovat přímého dohledu. Zdá se, že v 15. a 16. století byla do pozic královských rychtářů často uváděna nižší šlechta.

V Loužnici tehdy uměl psát a číst jako jediný mlynář Bouček. Později byla zřízena pošta v Hodkovicích a v roce 1850 v Železném Brodě.

Posel docházel denně do Loužnice a okolních obcí a platilo se za dodání dopisu 1 krejcar (tolar, zlatka=60 krejcarů, měděné mince, šajny, rakouská měna, koruna. 15 krejcarů= 1 slepice, 1 zlatka 30 krejcarů = kopa vajec, 12 až 32 zlatek= sud piva, 60 až 100 zlatek = 1 kráva. Kolik si tehdy vydělali: zedník mistr – 57 až 60 krejcarů denně, tovaryš 42 až 48 krejcarů denně, nádeník 18 až 24 krejcarů denně). Před tím docházel posel sotva jednou týdně a žádal za donášku dopisu 10 krejcarů a za lístek 5 krejcarů. Obec Loužnice stále

žádala o zřízení pošty v naší obci, ale žádost byla 27. 8. 1928 ředitelstvím pošt zamítnuta. V roce 1930 byla podána

nová žádost o povolení pošty až v roce 1932 bylo této žádosti vyhověno a za podmínek, které si ředitelství pošt určilo, byla zřízena v Loužnici pošta. Podmínky ředitelství pošt byly: obstarání

vhodné místnosti (jako nejlepší byla vybrána tělocvična ve škole), dodání nábytku a obstarávání otopu a světla. Pokud by byla pošta málo činná musela by být zase zrušena. Místnost tělocvičny byla zrestaurována, byly pořízeny nové schody a celkové náklady byly 26.000 Kč. V roce 1938 loužnická pošta žádala o zřízení telefonní ústředny, této žádosti bylo vyhověno a po složení

patříčného obnosu bylo zavedeno telefonní spojení. V roce 1933 byla administrátorka zdejší pošty Anna Stehlíková přeřazena a na její místo nastoupil poštovní asistent z Jesenného Rudolf Novák. V této době, jako pošta, byla zřízena v Loužnici Kampelička, tu vedli pan Adamička a Daniček. V roce 1933 místní kampelička spravovala vklad za 700.000,- Kč a půjčky obnášejí také tolik.

Kampelička - český venkovský peněžní družstevní ústav.

FORMANI

Loužnice byla od pradávna obchodní osadou. Přispívala k tomu hlavně okolnost, že zde byl nedostatek půdy pro polní hospodářství a poměrně mnoho obyvatel. Obchodovalo se hlavně se skleněným zbožím. Někteří zámožnější mívali k tomuto účelu několik koní. Ti co povozy neměli, museli zboží naložit do krosny či nůše a odnést na zádech. Putovali přes Huť ke Hvězdě do zemí: Polska, Ruska, Turecka, Rumunska ale hlavně do Uher (historické označení dnešního Maďarska, Slovenska (Horní Uhry), Podkarpatské Rusi a Burgenlandu, někdy též včetně Sedmihradská, tedy pro území, které ve středověku tvořilo vlastní jádro Uherského království), Itálie. Takovéto cesty byly spojeny často s různým nebezpečím. Často v Uhrách byli přepadáváni od loupeživých rot, takže někdy stěží zachránili vlastní životy natož zbožím. Ti, co neměli na povoz a koně, nosili

zbožím v kastlích do zahraničí, někteří vezli trakař plný skla nejen do Rakouska, ale i přes alpské velikány až do Středomoří. Kastláři mohli ve větším počtu vyjíždět až s formany. Každoročně na podzim se obchodníci vraceli ze světa. Byli opět zkušenější, uměli se lépe dorozumět v cizí řeči, získali nová obchodní spojení, která pak většinou léta udržovali. Občas také utrpěli finanční ztráty, někdy dokonce, zejména v blízkosti tureckých hranic docházelo i k těžkým zraněním a zabitím. Někteří v cizině nenávratně zmizeli. Loučení

s domovem a svými rodinami bylo pro takového obchodníka vždy velmi smutné, i dvě

hodiny cesty provázely manželky svoje muže při odchodu. O Vánocích se vraceli domů skoro všichni. Někteří s sebou přivedli i cizince, s nimiž se někde na cestách setkali a kteří byli tak ohromeni jejich barvitým vyprávěním, že chtěli ten hornatý koráلكový kraj poznat na vlastní oči, přitom přehlédnout sortiment vyráběného tovaru, odhadnout, co by se v jejich domovině dobře prodávalo. Po Vánocích se sešla celá obec na hospodské veselici, uspořádané pro světáky a

jejich blízké. Slavnosti se říkalo rozhodnice a účastnila jí celá obec, aby krajánkům popřáli šťastnou cestu. Následující den se světáci, povozníci a kastláři vydali do cizích zemí.

K některým se připojili muzikanti a vyrazili do Haliče, Rumunska, Ruska, Uher a někdy až do Turecka. Na zimu se vraceli tito obchodníci do svých domovů. Většina z nich znala několik řečí a v zimě pak když se sešli v hospodě, vyprávěli svoje dobrodružství zažitá na svých cestách. Nejčastěji se

scházeli na Bratříkově v hospodě U Rybníka. Ta byla nejbližší křižovatce Zásada – Bratříkov a Loužnice – Huť, kde dříve stávala malá zvonička, později byla zbourána a pak tu byl jenom 1 metr vysoký žulový sloup. Po této cestě se chodilo do Bzí na hřbitov a do kostela. Podle staré pověsti z hospody U Rybníka vedla podzemní chodba až do Loužnice do Liškova statku čp. 13. Ženy v nepřítomnosti mužů se musely samy postarat o hospodářství a chod celé domácnosti. Někteří lidé kupovali v Hradišti hrnce a po kraji je prodávali, jiní zase v letních měsících chodívali do středních Čech na polní práce. V pozdější době, kdy nastal ve zdejší krajině úpadek sklářství a tím i nedostatek práce, vystěhovalo se mnoho rodin do Brazílie, někteří se po čase vrátili zpět, někteří tam zůstali a upadali v zapomenutí. Touha po lepším životě dovedla například rodinu Boučkovu až do daleké Austrálie a Jižní Afriky. Někteří také odcházeli za výtěžkem jako hudebníci. Většinou do Ruska, kde hrávali v divadlech, na různých koncertech, slavnostech a tím šířili pověst výborných hudebníků našeho národa. Nejvíce hudebníků bývalo v Pazdrně.

Dokud byl obchod v rozmachu, bylo dobře, lidé si spokojeně žili, i když skromně. Ale přišly zlé časy.

Před rokem 1848 dolehla na občany bída. Nejenom rozmařilost obchodníků, ale i neúroda, přivedla lid do hladu. Nebyly peníze a ani nebylo kde co koupit. Ceny potravin byly neúnosně vysoké.

Vypravuje se, že lidé už byli tak hladoví, že strouhali kůru ze stromů, míchali ji se šrotem a z této kaše pekli placky. Tehdy byl vydán

rakouskou vládou zákon o povinném zřízení sýpek nebo špýcharů (Špýchary byly budovány jako přízemní, zvýšené, jedno- či vícepatrové věže, které byly často opatřeny pavlačí, přístupnou po schodech zevnitř nebo z vnější strany. Do vyšších podlaží se ukládalo lehčí zrna, nížeji těžší obilí. Sloužily však i k úschově jiných produktů (např. uskladňování ovoce), náradí, odložených předmětů, v létě i k přespávání. Stávaly mimo obydlí tak, aby byly dobře viditelné z domu a zejména, aby byly bezpečné před ohněm. Později byly připojovány k zadní části obytného traktu či tvořily součást průčelí usedlosti.

Stavební zvláštností je usazení špýcharu nad

vjezdovou branou (Opavsko, Českomoravská vysočina). Budova, kde špýchar byl připojen přímo k síni, je označována jako špýcharový dům.) Do špýcharů museli rolníci přebytečné zásoby obilí odvádět, aby za neúrody byla nějaká zásoba k dispozici. Naše obec odváděla obilí do špýcharu v Plavech. V době I. Světové války byla u nás bída o potraviny. Jelikož sedláci měli v kraji většinou dostatek potravin, jezdili naši lidé „do kraje“ a tam kupovali potraviny, které si z části nechali pro sebe, ale většinu prodali. Tomuto obchodu se říkalo „keťasování“, a kdo tento obchod prováděl, byl „keťas“. Až teprve pravidelné zásobování učinilo konec této „živnosti“.

A jak na tuto těžkou dobu vzpomínal pan Miloslav Linka z Loužnice?

...Než mohl tatínek koupiti sekací stroj, prožívali jsme v naší rodině nepopsatelnou bídu. V chlévě jsme měli pouze jednu krávu a jednu kozu, všude plno dluhů. Na dlužnou pohledávku podepsal tatínek panu Hynkovi směnku, a když došla její splatnost, neměl vůbec žádný příjem, než jen při zábavních příležitostech za hraní na housle, chodili i v zimě pěšky hrát na Smržovku, Jablonecko do zámku na Sychrov a často na Malou Skalu s panem Dobiášem, který hrál na basu a veselým klarinetistou panem Rydvalem, oba z Radčic. Tatínka ani dědečka jsem neviděl nikdy opilého, ale oba měli rádi společnost. Hned druhý den ráno se maminka dotazovala, jaký obnos v zábavě vyhrál, aby mě mohla poslat k Linkovému koupiti chléb a dětem na kaši krupici. Na zaplacení směnky panu Hynkovi z Tanvaldu, která byla již splatná se peněz nedostávalo. Nakonec jsme měli i pro jiné dluhy dům i nábytek zabavený, trpěli jsme hladu, neb mléko od krávy nosila maminka a prodávala až v Jablonci nad Nisou. V blízkosti neměl nikdo peníze. Maminka byla spíše jemnější postavy a kulatý, plechový osmilitrový džbán, i když byl v placatce uvázaný na záda, se při dvouhodinovém nesení pronesl. Když již měla maminka odřená záda, nosovala také mléko v krůsní. Ale to byl zase těžší náklad....

... Začali jsme kupovat sklo u pana Vl. Knopa v Držkově, který vedl menší sklad od firmy Josef Riedel v Dolením Polubném. Do Držkova ke Knopovému jsem chodil s mým bratrem Emilem, později dvakrát týdně, většinou pro 2x 10 kg. To bylo v roce 1908, kdy mě bylo dvanáct let a byl to vlastně náš začátek obchodování. Sklo jsme ve světničce rozsekali. V malé leštírně ohněm oleštili, maminka perličky donesla k návleku do Ruprechtic za Vysokým nad Jizerou. Když maminka nabyla doma, musel jsem se snažit mít doma pořádek a dávat pozor na sourozence

SKLÁŘSTVÍ

Po roce 1870 se situace zlepšila a nastaly sklářům bohaté časy. Každý, kdo jen mohl, hledal práci při skle. Sedláci opouštěli svá pole a raději faktořili (Factor byl v 18. nebo 19. století obvykle obchodník, sedlák nebo movitější rolník, který vlastnil povoz. Tohoto povozu využíval k získání vedlejších příjmů především v horských a podhorských oblastech, kde se rozmáhala místní textilní a sklářská výroba. Sekáči perel vydělávali velké peníze, stačilo jim, aby dělali dva až tři dny v týdnu.

Všechny mlýny se měnily na brusírny a další byly vystavěny. Návlekem po domácku si vydělali slušné peníze děti i staří lidé. Tak to šlo až do roku 1888-

89, kdy do této periody zasáhla neblahá mašinérie a hrabivost jednotlivců. Od těchto dob každý technický pokrok ve sklářské výrobě znamená jen úbytek práce a snížení mzdy dělníkům. Zavedením strojů klesl výdělek na 10-15% dřívějšího. Tak se živořilo více než 10 let. Lidé opět odcházeli a hledali výdělek jinde. Mnozí odjížděli do Německa, hlavně do Drážďan, Lipska a tam nádeničili (chudý dělník najímaný na den k všelikerým pracím.) Na sklonku 19. století přišlo do našeho kraje broušení skleněných kroužků, tato výroba

firma pana Blažka

přinesla zlepšení poměrů obyvatel. První kroužky se vyráběly na Kopani. Skleněné kroužky byly u nás nazývané bengle. Byly určeny pro Indii, kde je nosily ženy všech kast na rukou i nohou jako talismany, chránící manželku před odvoděním a tím i před smrtí. Dobré výdělky z nové domácí práce se opět projeví ve zvýšené stavební aktivitě. Staré roubené chalupy byly přestavovány nebo bourány a na jejich místě překotně

vyrůstaly zděné novostavby obytných domků a krámky, na okrajích obce vznikaly malé sklářské provozovny, mlýny byly přebudovány na sklářské brusírny. Krátce před 1. světovou válkou bylo v naší obci zavedeno mačkání perel při pecích. Novou pracovní příležitost nabídl J. Matoušek a J. Blažek. V roce 1926 byla sklářská výroba v krizi. Veškerá výroba byla soustředěna jen v továrně u Linků a ostatní podniky jen živořily. V roce 1928 u nás již nebyla žádná nezaměstnanost a ve všech oborech se pracovalo na plno. Tato situace se opět změnila v roce 1935, byl naprostý nedostatek práce a ceny sklářských výrobků klesají, takže mzdy jsou také malé. I v dalších letech bylo práce stále málo. Závod Vojtěcha Linky také pracoval jen omezeně. Větší zaměstnanost nastala v oboru šití tašek z dřevěných kuliček. V roce 1934 je stále velká krize. Mačkání u pece je jak se říká „na huntě“, ceny jsou velmi nízké. V závodě U Linků (ve mlejně) se zaváděla nová výroba skleněných uren pro popel nebožtíků. Tyto urny byly obrušovány a na hranách leptány různé ozdoby. Každý sháněl práci, jak se dalo

Vzpomínání pana Miloslava Linky:

... Pro každou jarní a podzimní sezonu, kdy k nám přijížděli zákazníci ze zahraničí jsme se snažili vyrobit v perličkách nějakou novinku. Byla to perlička buď s kulatým povrchem a jemnými vrábky, které jsme různě zbarvili, nebo čtyřhranný povrch s vrábky a jinak podle toho dekorované. Další novinku jsme vytvořili se zlatou imitací na povrchu perličky a dířky různě zbarvené. Takových novinek jsme měli v zrcadlové veliké skříně pro zákazníky celé množství. Tvárnice v Riedla byly naším majetkem a dodávky rezervované pro nás. Novinku před sezonou jsme předali smluvně a reservovali k prodeji na určitou dobu vždy tomu, kdo koupil největší množství a podle toho jsme měli stále i v zimním období

dostatek objednávek a nebyli jsme nuceni přijímat objednávky pod ceníkové ceny. To vše mělo veliký význam. Celý trh na Jablonecku se řídil podle našich tisknutých ceníků a vzorkovnic. Zboží jsme balili každý druh do papíru určité barvy s vinětami a naší ochrannou značkou „LINSON“. Některým zákazníkům jsme balili zboží do skládaček pod naší ochrannou značkou. Do Japonska a Belgie jsme dodávali dlouhá léta 25 – 30 beden měsíčně, pro jejich výrobu dámských kabelek, pantoflíčků a podobně ve zcela malých velikostech, které se dnes již nevyrábí, právě tak jako se nyní již nevyrábí 3x, tj. broušené perličky jakých se dříve vyrábělo o 40% z celého množství dodávaných perliček. V roce 1927 jsme si vytvořili velikou zásobu skla do Riedla a koupili tovární budovu v Jablonci nad Nisou, za železničním viaduktem vedle Harusova, dříve Redlhamrova závodu od pana Stricha, když se oženil s mojí sestrou Ančí, Ing. chemie Celestýn Strnad (později profesor na Střední uměleckoprůmyslové škole sklářské v Železném Brodě). Vedle hlavní budovy ve dvoře k stávající mačkárně jsme postavili běhák na tahání tyčinkového skla s osmi pánvovou sklářskou pecí. Vedle tyčinkového skla pro naši výrobu jsme také vyráběli tyčové sklo na mačkání. Věděli jsme, že se sklárnou budeme mít starost, ale že to bude téměř nepřekonatelná starost, to jsme netušili. Jakmile se Riedel dověděl, že jsme postavili sklárnu, odmítnul nám dodávat tyčinkové sklo, i za cenu, že byl nucen zrušit výrobu skla v jeho sklářské veliké huti v Žacléři. Zrušením výroby v Žacléři byl přemístěn jejich ředitel Ing. Kuhn do hlavního Riedlova závodu v Dolním Polubném. Při neplném zaměstnání pana Ing. Kuhna, zaměstnával se pan Kuhn, tím, že nám podplácel sklářské německé příslušnosti, aby nám v noci při tavení díla házeli do pánví s naloženou a tavenou sklovinou hřebíky a v důsledku toho jsme místo drahé náložě korálové, znečištěný a nepotřebný Cristal.

Zaměstnanci firmy „Linson“ – Linka a syn.

ŠKOLA

Do roku 1810 nebyla škola ani v Zásadě. Kdo chtěl umět psát a číst, musel děti posílat do školy do Držkova. Teprve roku 1810 byla zřízena v Zásadě první škola, která byla dřevěná a děti z Loužnice a Bratříkova do ní chodily do roku 1866. Prvním učitelem zde byl Josef Rydval. V Loužnici tehdy bylo ve školním věku 37 dětí. Protože děti v zimě nemohly chodit do Zásady, musely si obce najmout pomocníky. Učilo se po domech, děti seděly na zemi nebo na peci. Učitel sám toho moc neuměl a podle toho pak vypadaly i výsledky. V roce 1866 byla povolena pro Bratříkov a Loužnici společná jednotřídní škola. Dne 25. května 1868 byl položen základní kámen, škola byla postavena mezi oběma obcemi a takto sloužila do roku 1898. Prvním učitelem byl Štěpán Kotek. V roce 1904 byla podpálena a již nikdy neopravena. V roce 1878 byla rozšířena na dvoutrídni a roku 1886 na trojtrídni. Třetí třída byla umístěna v Loužnici čp. 55. Desetiletým vytrvalým bojem se občanům loužnickým podařilo domoci si vlastní školy a roku 1898 byla odevzdána svému účelu. Budova byla postavena podle plánů stavitele Vodsedálka a stavbu prováděl stavitel Fišer ze Železného Brodu. Prvním učitelem byl Jan Hlaváček, proti němu někteří občané zvedli odpor, protože nechtěli, aby byl učitelem jejich dětí, ale bez úspěchu. Pan učitel Hlaváček se zasloužil o to, že se Loužnice domohla samostatné, pěkné školní budovy. Úspěchy lze přičíst veškerému obyvatelstvu, ale obzvláště pánům Josefu Cílovi, Jáchymu Linkovi a Josefu Krupkovi, kteří několikrát byli u zemské školní rady a zasloužili se o rychlé a příznivé vyřízení podaných žádostí. Po válce (I. světové 1918) byl ustanoven správcem a třídním učitelem Alois Ludvík. V roce 1914, když vypukla I. světová válka, nastala velká bída, protože byla zastavena sklářská výroba a muži byli odvedeni na vojnu. Aby se tomuto stavu odpomohlo, byl zřízen polévkový ústav pro školní děti. Správa školy se obrátila s prosbou o pomoc na místní spolky, školní radu a okresní školní radu, což vyneslo 200 Kč. Vařilo se u školnice Marie Prochové 4x týdně po 5 měsíců, od 1. prosince 1914 do 30. dubna 1915. Cena jedné porce byla 14 halířů a později 16 halířů. Z nařízení tehdejších c. k. úřadů se musely na školách vyvěsit prapory v barvách rakouských i říšských (černá-žlutá), ve dnech vítězství rakouské nebo německé armády, nebo když měl monarcha narozeniny. A učitelé museli dětem vykládat význam takovéto události, ale hlavně jim vtloukali do hlav lásku k Rakouské říši a starému císaři. Prapory byly vyvěšeny v prvním roce války na školní budově a v následujících dnech: 5. prosince 1914 – dobytí Bělehradu, 26. května – dobytí Lvova, 7. srpna 1915 – dobytí Varšavy a 30. srpna dobytí Brestu Litevského. Rakousko zapojilo do svých válečných služeb nejen vojny, ale i školní děti. Ve školách bylo nařízeno, že děti musely sbírat vše možné, zejména: ostružinové listí, kopřivy, šípky, jeřabiny, ovoce (na čaj), hadry, cupaninu, různé kovy. Ve škole děti zhotovovaly papírové podešve pro vojáky, nátepníčky a jiné věci. Byly prodávány pohlednice s obrazem jeho veličenstva císaře, různé brože, odznaky a vydělané peníze se posílaly úřadům ve prospěch války. V roce 1916, kvůli nedostatku kovů musely být zrekvírovány (odebrány a později roztaveny) všechny zvony, tomuto nařízení se nevyhnul ani školní zvonek. Dne 9. března 1917 byli zatčeni loužničtí učitelé Josef Midas a Alois Ludvík. Důvodem zatčení byla jejich účast na sokolské župní schůze v Košťálově v roce 1914. Na této schůzi byly dány tajné instrukce, jak se mají zachovat ve válečné době. Bohužel mezi nimi byl zrádce, který vše nahlásil policii. Zatčení učitelé byli dopraveni do Prahy k zemskému trestnímu soudu. Všichni mimo pana Midase byli propuštěni na svobodu. Řídící učitel Midas byl zadržen nejdéle, protože se přiznal, že na schůzi byl. Po 14 dnech byl propuštěn na svobodu, protože policejní lékař uznal, že další jeho věznění by se podepsalo na jeho zdraví. Na základě vyšetření státní policie byla na něj podána žaloba pro zločin proti válečné moci státu § 327 trestního zákona a byl zbaven svého učitelského místa i všech příjmů. Teprve amnestie, která byla udělena v roce 1917, učinila konec vyšetřování a bylo mu navráceno učitelské místo. V roce 1926 byly ve škole provedeny úpravy, nové podlahy, zděná příčka a jiné. Dne 7. března 1930 se konala slavnostní schůze obecního zastupitelstva na oslavu 80. narozenin prezidenta T. G. Masaryka. Slavnostní proslov měl starosta obce řídící učitel Alois Ludvík. V této schůzi bylo usneseno, aby v průčelí školy vedle desky padlým vojínům byla zasazena i deska na paměť 80. narozenin pana presidenta. Správce školy řídící učitel A. Ludvík, učitelka Věra Macounová a učitelka ručních prací Antonie Ludvíková – Fetterová, kteří učili po celý rok 1930.

Obecná škola: 1. třída- Pala Ml., Prantl, Pala Sta., Blažek, Jindra, Nimrán, Polák, Ducháček, Kučera, Kopal, Lufinka, Linková, Vélová, Černá, Čílová, Vélová Herbová, Lacinová, Kodešová, Kubáčková, Kurfirstová, Čepeláková, Kučerová. 2. třída – Véle, Šída, Vít, Hlídková, Kodešová, Kozáková, Pavlatová K, Pavlatová L, Adamičková, Čepeláková, Linková, Vélová, Jindrová. Učitelé: Alois Ludvík – řídicí učitel, na němčinu M. Janková

Do občanské školy v Zásadě chodilo 6 dívek a 4 chlapci. Zdravotní stav dětí byl dobrý, nakažlivé nemoci nebyly žádné. Na oslavu 80. narozenin prezidenta děti uspořádaly v sokolovně divadlo „Malý legionář“. Při tomto představení došlo k neštěstí. Ve druhém jednání, kdy malý legionář střílí po rakouském důstojníkovi, byl za kulisami postřelen jeden z účinkujících Oldřich Číla. Protože malého legionáře hrála dívka – Věra Prokopová, bylo domluveno, že výstřel, který má provést na jevišti, udělá za ní za jevištěm Mnislav Bernt. Ten vzal nabitou pistolí, a i když upozornil na výstřel, aby nikdo nechodil na stranu, kam chce střelit (měl v plánu do podlahy), bohužel mu to nevyšlo a místo do podlahy vystřelil proti dveřím do kuchyně, ve kterých právě stál Oldřich Číla. Tomu vnikl projektil do prsou. Nastal veliký rozruch, zraněného odvezli okamžitě do nemocnice do Tanvaldu a divadlo se nedohrálo. Naštěstí zranění Číly nebylo těžké a v krátké době bylo divadlo zase opakováno. Tento případ se stal výstrahou pro všechny ochotníky a nikdy se už potom nepoužívaly opravdové zbraně. 14. září 1930 se konala slavnost k odhalení desek na školní budově. Desky byly provedeny u vybrané firmy. Na levé straně je zasazena deska s nápisem: „ Obětem světové války 1914 – 1918“ a pod tím jména 19 občanů, kteří padli nebo zemřeli ve válce. Na druhé straně je deska s reliéfem presidenta T. G. Masaryka s nápisem: „ Na paměť 80. narozenin velkého osvoboditele prvního presidenta Tomáše G. Masaryka. Školní děti přednesly připravené básně, starosta obce A. Ludvík promluvil o významu tohoto dne a průvod občanů pak šel obcí a pořádala se slavnost. Dne 18. listopadu 1932 neznámý pachatel tloukl v noci kamením do školních dveří a poškodil je. Po této aféře se místní školní rada usnesla na návrh p. Prokopa dát dosavadní školnici výpověď a vypsali konkurz na nové obsazení místa školníka. V roce 1933 se konala vánoční nadílka a školním dětem věnovala obec různé věci – obuv, punčochy apod. za 492 Kč. Zdravotní stav nejen dětí, ale i ostatních byl tento rok vcelku dobrý, bohužel u dětí řádil záškrt a spála. Roce 1934 byla stará dřevěná pumpa u školy prodána za 50 Kč Josefu Novotnému v čp. 9 a pro školu byla zakoupena železná pumpa za 1.600 Kč. Vyučování ve škole bylo po celý rok normální, učitelský stav byl nezměněn. Jen následkem hospodářské krize některé děti trpí částečně podvýživou. K zmírnění tohoto stavu byla v zimě zahájena ve škole „mléčná akce“. Dětem bylo zdarma dáváno vařené mléko. Toto opatření se velmi osvědčilo

Na vánoční nadílku školním dětem darovala obec ze svých prostředků 500 Kč a z fondu na školní pomůcky bylo věnováno 200 Kč. Děti byly podarovány potřebným oděvem a obuví. V tomto roce nebyl zdravotní stav dětí zrovna příznivý, děti trápil hlavně černý kašel, kterým byla infikována téměř většina dětí. Ani spála a záškrt se dětem nevyhnul. Dne 4. března byla v sokolovně Masarykova akademie. Děti sehrály divadlo, hru „ Cikáni“. 28. října děti spoluúčinkovaly v akademii, kterou pořádal sokol. Jako každoročně byla na Bílou sobotu o Velikonocích u školy pořádána „slavnost míru červeného kříže“. V červenci tohoto roku byl ukraden školníkovi Petru Šourkovi z kurníku kohout a dobře vykrmený králík a později před Vánoce B. Pavlatovi tři kachny. Pachatel nebyl nikdy vypátrán. V roce 1935 byla slečna učitelka Dubešová vyměněna za slečnu učitelku Vélovou z Železného Brodu. V zimních měsících byla zopakována „mléčná akce“, která se zase plně osvědčila. Na vánoční nadílku obec darovala 500 Kč. Velkou snahou našeho obyvatelstva bylo umožnit svým dětem vyšší vzdělání. V Zásadě byla zřízena měšťanská škola, která byla plně využívána. V roce 1936 byl vydán školský zákon, že učitelé obce byli přiškoleni k některé měšťanské škole. Naše škola byla přiřazena ke škole v Zásadě. Následkem přidělení naší obecní školy k zásadské se změnil počet žáků na 30 a od prázdnin se vyučuje pouze v jedné třídě. Řídící učitel A. Ludvík začátkem roku odchází na zdravotní dovolenou, ze které se už do školy nevrátí. Jeho nástupcem ve škole se stává učitel František Rolc z Libštátu. V roce 1937 se počet žáků nezvýšil, učitel F. Rolc po prázdninách odchází na nové místo. V roce 1939 byla v úřadech i ve školách zavedena povinná němčina. Hlavní zřetel byl brán na sběr různých věcí: papíru, barevných kovů, léčivých bylin apd. Pan učitel Emil Pleskot, který zde působil celou válku, byl k dětem velmi shovívavý a v poslední době pak ani němčinu neučil. V roce 1942 byla zrušena druhá třída a zůstala jednotřídka. Jako učitelé zůstali Arnošt Rubeš, Vladimír Nosek, Jan Brodecký a řídícím učitelem byl až do 3. května 1945 Emil Pleskot. Po tomto roce byl počet žáků 21 a řídícím učitelem se stal Josef Jirá. Dřevěná zahrada kolem školy byla nahrazena drátěným plotem. Mluva a nářečí Mluva v Loužnici patří k rázovitému podkrkonošskému nářečí. Ještě v řeči lidí, kteří byli narozeni počátkem 20. století, se zachovávalo mnoho výrazných nářečních znaků. Svědčí o tom i vyprávění jedné loužnické rodačky. Posud'te sami:

„Březová míza

A zjara, ch kjetnu, jak má bříza mízu, tak dřiu přece říkali, když se s tou březovou mízou ty vlasy mažou, že rostou. Tak my, d'účata, vťdycky šly Do Skály, tam, co je ten lesík, a tam sme si navertaly dirky do stromu a daly rafičky a láhvičky, uječi, a nechaly kapat. A někdy sme přišly třeba za pět hodin a bylo málo nakapanýho a čist'onká. A taky sme kolikrát přišly... stalo se nám to asi třikrát... přídem za dje, za tři hodiny, láhvička byla plná. Ale tak ový tľutavý to bylo, napěněný, a my sme říkaly: Jak je to moťný, to tejd' ta bříza má hrozně moc mízy. Tůhle skoro tľanná, čistá, tejd' to je takový tľutý, napěněný. No ale ulasy sme si namazaly. A sedime s tátem v hostinci U Hlůtu a tejd' tam byl Bedřich Matoušku a říká: A jo, tadle našim d'účatům rostly vlasy. Tý měly vlasy! My je kolikrát vyčíhali, jak si to tam porichtovaly, ty láhvičky a to... A s Oldřichem Ducháčkovým, když sme my vodešly, voni tam šli, no a dopelnili to voni. Proto to bylo tľutý a zpěněný. A prej: Pak si holky mazaly vlasy a my popukaný smíchy je zas pozorovali, jak maťou. A doma sestra jeho Aninka taky mazala. A kdybyste prej ujed'aly, čím se mažete, jakou mízou... A to sem se doujed'ala, uť sem byla vdaná. Text je přepsaný tak, aby zachytil typické nářeční znaky mluvy v Loužnici. Je to výslovnost: u místo v (kdybyste ujed'aly), er (navertaly), el (dopelnili), nn (tľanná) atd. Píše se zkrátka to, co se (bez ohledu na spisovnou podobu) skutečně říká, tedy sme, ch kjetnu..."

Jarmila Bachmannová

SOKOLSKÁ JEDNOTA

„ Stará sokolovna“ – postavena v letech 1920-23, stavitel Vosádko, pozemek 500m², zastavěno 320m², cena 300.000,- Kč, počáteční kapitál 36.000,-Kč, rozměry sálu 10x14m, členů Sokola 62, členek 8, cvičenců 6, cvičenek 8, dorostenců 14, dorostenek 20, žáků 28, žaček 22, popis- součinnost velmi dobrá, nedostatek – málo místa. = hodnocení z roku 1930. Obyvatelé Loužnice byli vždy národnosti české a vždy upřímně svůj jazyk a svou vlast milovali. Každý vlastenecký ušlechtilý podnik našel zde své oddané stoupence a podporovatele. Roku 1887, kdy američtí Čechové navštívili svoji vlast, ukázali, že nezapomněli na svou utlačovanou zemi a právě to byla myšlenka sokolská, která v nich živila tuto lásku k otčině. Našli se v naší osadě jednotlivci, kteří byli nadšeni myšlenkou sokolskou a začali přemýšlet o založení sokolské jednoty. Dne 29. června 1887 se sešli v hostinci Josefa Boučka a myšlenka byla uvedena ve skutek. Sokolský výbor byl zvolen takto: předsedou Vojtěch Perný – učitel, náčelník Ladislav Pavlata, místonáčelník Otakar Bouček, jednatel Jáchym Linka. Dne 17. října 1887 přistoupila jednota do svazku župy

Krkonošské. Jednota rok od roku mohutněla. Druhý rok měla jednota 39 členů a nově přistoupilo 5 členů z osady Radčice, kde byl Sokol založen později. Později se začala pořádat divadelní představení, večírky, odebíral se časopis, konaly se výchovné přednášky. Tohoto roku pořádala jednota první veřejné cvičení. Bylo to 15. července 1888, cvičení se

jak po stránce mravní, tak i finanční skvěle vydařilo. Zisk činil 52 zlatých a 10 krejcarů. Cvičení se uskutečnilo nad domem Josefa Krupky, kam do hostince jednota tohoto roku přesídlila. Založena byla i sokolská knihovna, která byla každým rokem doplňována novými knihami. V jednotě se pilně cvičilo, takže někteří členové se mohli účastnit veřejných závodů sokolských, na kterých docílovali výborných výsledků. V roce 1885 při valné hromadě učinil Jaroslav Bernt návrh, aby byla postavena sokolovna. Všem se návrh velice zalíbil, a tak byla rozeslána žádost veřejnosti o příspěvku

na stavbu. I do Ameriky bylo zasláno toto požádání. Příspěvků se bohužel sešlo velmi málo (z Ameriky přišly 3 dolary), takže bohužel zůstalo jen při myšlence, která se uskutečnila teprve v roce 1920.

1920 - V tomto roce opět zavládl čilý ruch v našich tělocvičnách. I u nás se pilně cvičilo, v zimě ve školní tělocvičně a v létě na zahradě.

Tehdy vyšel z řad členstva návrh by jednota postavila sobě vlastní tělocvičnu. Byl to tehdy smělý návrh, když se uváží že „Sokol“ neměl ani haléře jmení. Za tím účelem byl zakoupen v Liberci jeden zajatecký barák, který členové rozbourali a přivezen byl do Loužnice a vše složeno ve školní zahradě. Zatím se zvažovalo, kde se má Sokolovna stavět, jaká má být, zda ze dřeva či cihel. Teprve za rok se přikročilo ku stavbě. Jednota pořádala divadla i svůj ples, poslední to u Linků.

V roce 20 tém nastává již pravidelnější zásobování lidu takže přestávalo jezdit do „kraje“ a tím zanikl i mnohým pramen příjmů z obchodování obilím.

Jako nejdůležitější událost v naší osadě v roce 1920, byla stavba „Sokolovny“. Po dlouhých úvahách bylo započato se stavbou začátkem srpna 1920. Plán budovy zhotovil architekt Vosádka z Velkých Hamrů. Poněvadž rozpočet na budovu od cihel byl veliký, muselo se stavěti ze dřeva. Počítalo se s nákladem asi 150.000 Kč bez zařízení. Mnoho práce při této stavbě vykonali členové zdarma.

KNIHOVNA

V roce 1930 byla nově založená obecní knihovna s názvem: „Masarykova lidová knihovna“. V roce 1932 byly zakoupeny nové knihy, většinou zábavné. Obecní knihovna je spojená se sokolskou knihovnou. V roce 1933 byly zakoupeny další knihy a obyvatelé naší obce o půjčování jeví velký zájem knih. V roce 1892 společně s hasičským sborem a odborem Národní jednoty severočeské byla pořádána oslava slavného Jana Amose Komenského a byla zřízena veřejná čítárna v hostinci u Jáchyma Linky.

SOKOL

V roce 1900 bylo obecním zastupitelstvem jednotě povoleno, cvičení ve školní budově za roční poplatek 10 zlatých. Tělocvična byla za tímto účelem upravena a také školní mládež se cvičení účastnila. V tomto roce bylo přestěhováno jeviště od Krupků do hostince Jáchyma Linky. Toto jeviště bylo původně majetkem ochotnického spolku a koupeno bylo od českého loutkaře Majsnera. Později přešlo do majetku hasičského sboru, který je prodal jednotě sokolské.

Ochránitelkou loužnické jednoty byla ustanovena jednota hradčanská, která všemožně podporovala svoji svěřenou jednotu. Každým rokem se konaly oslavy na památku kostnického mučedníka Jana Husa, při nichž vždy byly zpívány vlastenecké písně. Dne 26. června 1910 bylo

v Loužnici pořádáno okrskové cvičení „Na Vrších“, které však velmi pokazilo nepříznivé počasí.

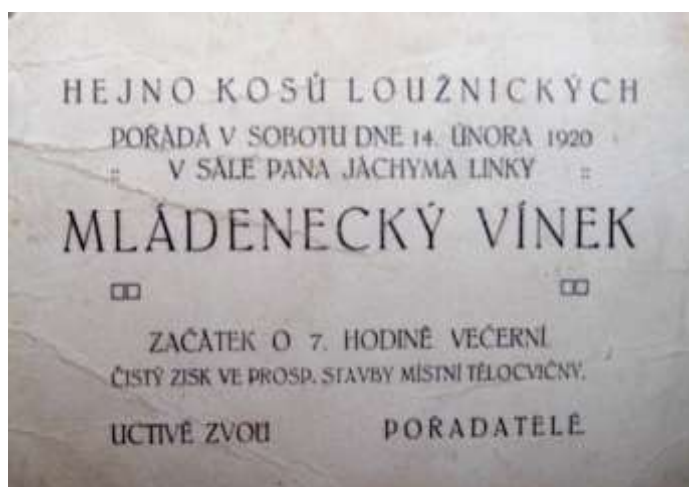
LOUŽNICKÁ HYMNA:

KOSÁCI:

Sláva nám, sláva nám,
My jsme řáčí kabrňáci,
Sláva nám, sláva nám
My jsme řáčí kosové.
Kosáček je malé zvíře
Ten se vyspí v každé díře.
Sláva nám, sláva nám,
Sláva našim žízalám.

SOKOLÍCI:

6. července na Strahovských hradbách
stáli sokolíci, stáli sokolíci.
V dlouhých hustých řadách.
V dlouhých hustých řadách.
S vlajícím praporem.
Smutně pohlíželi, smutně pohlíželi na
vrch nad Břevnovem.
Na vrch nad Břevnovem.
Směrem k Bílé hoře.
Hádej Sokolíku, hádej Sokolíku, kdo to
tam as oře.
Oře tam Čechie máti naše drahá, ona
vyorává, ona vyorává naše stará práva.
Naše stará práva jsou tam zašlapána.
Orej máti orej, práva nám vyorej, až
nebudeš moci, až nebudeš moci, sokola
zavolej, sokola zavolej.
Od slovanské prahy on ti dopomůže
zahnat naše vrahy, zahnat naše vrahy, do
pekel kam patří.
Pak si zazpíváme, sláva naši bratři.
Sláva nazdar bratři českého národa a pak
provolejme, ať žije svoboda!

V roce 1911 založil loužnický Sokol svůj pěvecký soubor. O rok později se konala 1. září oslava 25. založení jednoty. Poslední veřejné vystoupení bylo 26. července 1914 na župním sletu v Roztokách u Jilemnice. Ten den 26. června 1914 byli všichni účastníci sletu překvapeni zprávou o zavraždění následníka Ferdinanda a jeho manželky v Sarajevu. (V neděli 26. července 1914 ráno byla všem starostům telegraficky oznámena mobilizace a za dvě hodiny přijel úředník s mobilizačními spisy. Mobilizován do 24 hodin, 8. a 9. armádní sbor. V úterý dne 28. 7. 1914 byla vyhlášena válka.).

Sarajevský atentát byl signálem k rozpoutání válečného běsnění, kterého nebyla ušetřena ani naše sokolská jednotka. Poslední schůze se konala 14. února 1915 a po této době nastal v Sokole útlum až do roku 1918. Jako nejdůležitější událost v naší osadě v roce 1920 byla stavba sokolovny. Po dlouhých úvahách byla stavba začata začátkem srpna 1920. Plán budovy zhotovil architekt Vosádka z Velkých Hamrů. Jelikož rozpočet na budovu z cihel byl velice velký muselo se začít stavět ze dřeva. Začínalo se s nákladem 150.000 Kč bez zařízení. Hodně práce na stavbě vykonali členové sokolu zdarma. Stavba vznikla, až na venkovní omítky zásluhou veškerého obyvatelstva naší osady. Na počest dostavení se konala slavnost při otevření, která měla důstojný průběh a i finančně byla dobrá. Jelikož jednotka sokolská neměla potřebný kapitál, financoval tuto stavbu pan Vojtěch Linka čp. 32 a 63. Celá stavba stála 284.000 Kč i se zařízením. Tato suma byla později dary jednotlivých členů snížena (Vojtěch Linka daroval 100.000 Kč) a po odečtení zisku z různých sokolských slavností. Touto stavbou bylo vykonáno velké dílo a tato budova byla chloubou jednoty sokolské i celé obce. Roku 1922 v zimě se pořádaly v sokolovně taneční zábavy, plesy, divadelní představení a o další radovánky nouze nebyla. V roce 1925 byla v sokolovně zavedena elektřina. Kromě divadel a plesů se dne 8. března 1925 konal houslový koncert virtuóza Muziky z Plavů. Návštěvnost byla veliká. Na velikonoční pondělí se konala Okrsková akademie, byla hojná účast a všem se moc líbila. V srpnu se opět konaly dožínky, bohužel

průvod, který šel od sokolovny na připravené místo na Kodejšově pozemku u Plchova se kvůli špatnému počasí musely vrátit do sokolovny. Podle příkladu měst se i v naší osadě začínají tančit moderní tance. Aby Loužnice nebyla v ničem pozadu, byly v sokolovně pořádány taneční hodiny, kde moderní tance (fox-trot, schimi, tango, charleston a jiné) učil pozvaný taneční mistr. Ten ale neučil jen moderní tance, ale také staré jako valčík, polku, obkročák a třasák. 19. června 1926 se konal na hřišti – zahrada u Liškova háje, slet okrsku Držkov. Kromě plesů a jiných zábav se konají i divadelní představení. Divadla

však bývají málo navštěvována, protože lidé chodí do biografů. Nejčastěji do Držkova. 28. října 1931 se konala slavnost na památku 100 let od narození zakladatele sokolstva dr. Tyrše. Slavnost se konala na Kodejšově louce. Bylo provedeno cvičení žáků, dorostu i členů. 28. října byla pořádána slavnostní akademie s divadelním představením a Mikulášský večírek. Roku 1930 dal Sokol postavit nad „turbínou“ dřevěný lyžařský můstek. Sokolská jednotka sehrála několik divadelních představení a byl uspořádán společný ples s hasičským sborem. Dlouholetá sokolnice Marie Pirochtová dostala výpověď a na její místo nastupuje Petr Šourek. Jako každoročně pořádá Sokol i hasiči své plesy. Sokolský se koná 21. ledna za malé účasti a hasičský 12. února také za malé účasti.

Roku 1934 byl v sokolovně uspořádán sokolský i hasičský ples najednou 21. ledna. Haluškový večer byl pořádán 10. února a Jarní vínek o huťské pouti. Pout'ová zábava byla 8. července.

Ten rok se sehrálo několik divadelních představení: 18. března – Sladké milování, 1. dubna – V tom domečku pod Emauzy, 14. října – Matka Kráčmerka, 1. listopadu – Mlynář a jeho dítě, 9. prosince – Zámecké strašidlo a na Vánoce opereta Veselá vojna.

1932 také sokol zakoupil pozemek od Františka Malého, kde chce zřídit koupaliště a hřiště. Byl urovnán terén, ale u toho dlouho zůstalo, protože nebyly finanční prostředky a pozemek Na Záduší stále spadal pod katastr Držkova. V roce 1935 dala obec Držkov souhlas, aby byl pozemek koupen naším sokolem a byl připojen k loužnickému katastru. V zimě pořádal Sokol dne 28. ledna 1934 „lyžařské závody“. Skok se prováděl na můstku u Turbíny.

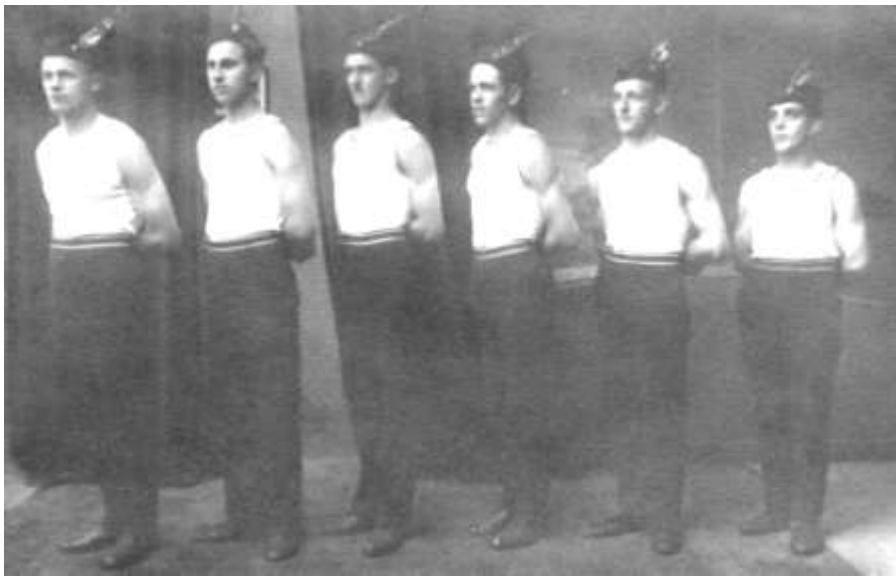
Po celý rok 1935 se u nás naříká

na přemnožení krys, ale nic to neubírá na chuti pořádat všelijaké zábavy.

V masopustním čase se u nás pořádaly tyto plesy: sokolský, hasičský, maškarní, sportovní a haluškový. Potom ještě následovaly zábavy jarní a pout'ové. Bylo také několik divadelních představení, ale účast byla velmi slabá.

V roce 1938 veškerá činnost v Sokole byla směřována na sokolský slet v Praze, který byl pořádán 3. - 6. července. Z naší obce se zúčastnilo velké množství občanů. X. všesokolský slet 1938 patří mezi slety, na které se dodnes vzpomíná. Konal se v době fašistické hrozby. Na Strahově vystoupilo přes 29 000 mužů ve slavné skladbě "Přísaha republice". Poprvé pod cvičební plochou byly reproduktory. Průvody Prahou a celý slet byly demonstrací odhodlání čelit zlu. Byl zařazen Den brannosti na Strahově. Prezident E. Beneš daroval ČOS prapor. Sletu se zúčastnilo 348 00 cvičících a přes 2,3 milionů diváků.

SPORT - SK LOUŽNICE

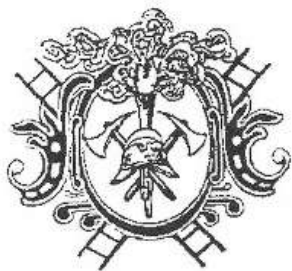
Roku 1930 začíná oživovat i v naší obci sportovní ruch. Jsou to především mladí hoši, kteří se nadchli pro kopanou. Zakoupili si merunu (míč) a pilně trénují na pastvině u Liškova háje. 1931 byl v Loužnici založen sportovní klub – SK LOUŽNICE- na začátku své sídlo měli v hostinci u Studničků, později se přestěhovaly do hospody k Linkovem. Ze sportů byl pěstován jen fotbal. Hřiště si pronajali od řídícího učitele Ludvíka na „Vrších“. Každou neděli se pořádali přátelské zápasy s okolními kluby. Většinou naši

prohráli, protože jim chyběl trénink.

Fotbalisté v roce 1932 přesunuli hřiště k Liškovu háji a celkově jejich činnost slábla. Bylo méně zájezdů i zápasů. Kopaná pozbývá přitažlivosti i zájmu a sportovní spolek neprojevuje žádnou činnost a veškerý sport se zase soustřeďoval v Sokole. Sportovní spolek se po dvouletém spánku opět probudil k nové činnosti. Byl to opět fotbal, který se stal jedinou činností. Stále se hrálo na pozemku u Liškova háje

Tentokrát bývají naši fotbalisté v utkáních s okolními kluby úspěšnější. Narůstá i počet fanoušků. 28. října se odehrálo utkání s klubem SK Jesenný, které mělo slavnostní ráz, hrála kapela, průvod sportovců. Sportovní spolek pořádá i své zábavy, a to taneční v Haratině a silvestrovský v sokolovně. Počet členů sportovního klubu značně stoupl, a to díky dobré agitaci. Na konci roku 1934 má přes 60 členů). Sportovní klub v roce 1935 se má čile k světu. Hráči jsou zaregistrováni u župy a tak má klub možnost hrát mistrovské zápasy. Poměry mezi Sokolem a sportovním klubem nejsou zrovna nejlepší, snad je příčinou žárlivost a osobní zaujatost některých členů. Prozatím Loužnice všechny zápasy prohrála. Při jednom zápase na zdejší hřišti u Lišků byla sehrána pěkná scéna. Nájemce pozemku od A. Ludvíka, pan Čepelák, přijel na hřiště s potahem krav a chtěl začít na hřišti orat. Z toho byl veliký rámus, a když pak meruna při zápase zalétla na jeho pole pod hřištěm, Čepelák se jí zmocnil, nožem rozřezal a hodil zpět hráčům. Tím byl konec zápasu a následovaly potom soudy a různá komisní řízení a z toho všeho vyšlo, že nájemce měl zaplatit poškozenou merunu, ale na podzim se odstěhoval ze vsi, a tak zůstal stále dlužen. 26. července 1935 pořádal sportovní klub svoji slavnost, ale déšť vše pokazil.

HASIČSKÝ SBOR

Dne 2. srpna 1886 se uskutečnila první schůze hasičského sboru v naší obci, kterou zahájil první přihlášený člen Jáchym Linka st. Dne 1. listopadu se konala I. Řádná valná hromada za účasti 35 členů. Činovníci: předseda – Rudolf Beran, velitel – Jan Šída, podvelitel – Jáchym Soldát, pokladník – František Tomeš, jednatel – Ladislav Pavlata, hospodářský správce – Josef Krupka.

V roce 1886 se ke sboru přihlásilo celkem 50 členů a darem dostal hasičský sbor v Loužnici od císaře Františka Josefa I. 50 zlatých, od J. Číly a i mezi občany

proběhla sbírka na hasičské nářadí a vybralo se 145 zlatých a 10 krejcarů. Obec poskytla po několik let 10% přírůžku placenou občany loužnickými (v roce 1886 činil příspěvek 46 zlatých a 4 krejcarů). Při založení sboru každý člen splatil vklad 5 zlatých. Baron Liebig za hájení Haratiny zaplatil 15 zlatých. Sbor měl dvoukolovou stříkačku, která byla zakoupena v roce 1886 od firmy A. Smejkal v Praze na Smíchově za 514 zlatých a 50 krejcarů.

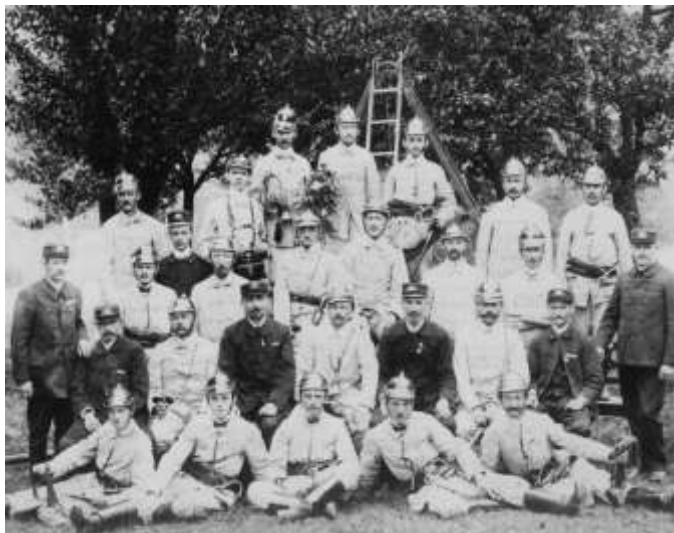
Postupně byl zakoupen vozík na hadice, žebříky, hadice, berlovka (=malá pístová stříkačka), lékárnička a jiné potřeby.

Stříkačka a ostatní náčiní bylo nejprve uloženo ve stodole Františka Havla (mlynář „Na Vobci“), pak ve stodole Josefa Číly, Jáchyma Linky a Antonína Hnyka. V roce 1894 bylo postaveno zděné skladiště nedaleko potoka na parcele č. 873, která byla zakoupena od Liškova statku za 9 zlatých. Advokátní výlohy a jiné poplatky byly 20 zlatých a 99 krejcarů.

Rozpočet na stavbu skladiště byl na 448 zlatých. Při sňozovací dražbě pronajal stavbu Jáchym Hnídek za 348 zlatých. Později mu bylo 85 zlatých přidáno. Dne 20. dubna 1889 zemřel František Havel, který byl až do posledního dne svého života, pokladníkem místního sboru dobrovolných hasičů. Hasičský sbor vyvíjel velkou činnost obzvláště v prvních letech po svém založení, jak v ohledu technickém, tak i vzdělávacím a správním. Každý rok bylo pořádáno cvičení vždy za plné účasti členů. Ke vzdělávání členů přispívalo i odebírání časopisů „ Český hasič“ a později „Hasičské rozhledy“. Při každém požáru, jenž v obci vypukl, byl hasičský sbor vždy na svém místě a chránil majetek svého bližního. V roce 1913

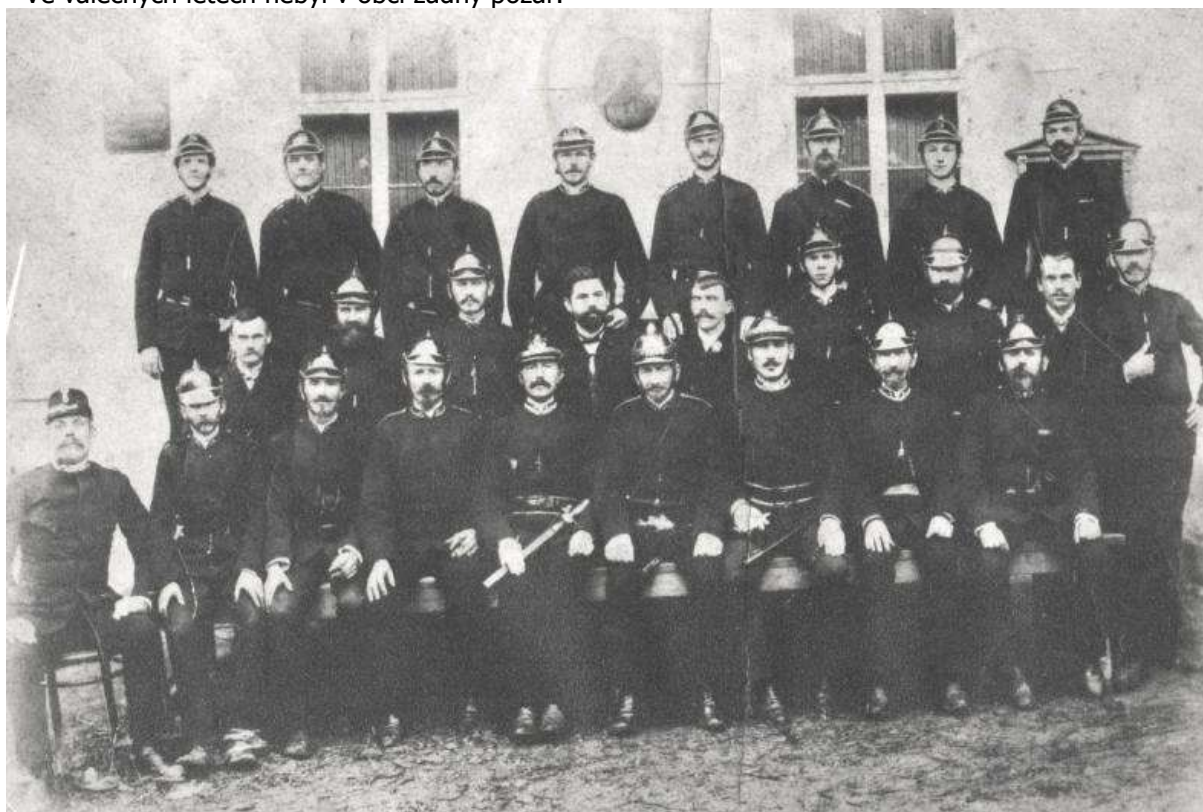
byl pořádán v Loužnici župní sjezd hasičský, který byl celkem zdařilý. Počasí bylo příznivé a i finančně úspěšný. Slavnost byla pořádána na Kodejšově louce nad domem čp. 79 (majitel byl Ladislav Kočí – řezník). Hasičský sbor na oslavu svého 40 letého založení, uspořádal 13. června 1926 sjezd hasičstva. Dopoledne bylo pod mrakem, odpoledne však už hezky a návštěvnost byla veliká. 23. srpna 1931 pořádal hasičský sbor okrskové cvičení. Po slavnostním proslovu řídicího učitele z Velkých Hamrů začalo cvičení dorostu, členů a také žen. Den byl pěkný, ale návštěvnost slabší. 31. června se uskutečnila oslava 50 letého výročí založení hasičského sboru. Hasičský sbor v naší obci za války doznal velké změny, byl to jediný spolek, který nebyl rozpuštěn,

ale musel se podřídit diktátu. V roce 1941 bylo obcím nařízeno převzít veškerý majetek hasičského sboru do vlastnictví obce. Také obce museli veškeré finanční závazky plnit. Funkce starosty spolku byla zrušena a veškerá odpovědnost přešla na velitele. Jeho pravomoc byla značná. Od roku 1942 byl velitelem Josef Číla čp. 41. V roce 1939 byla koupena nová motorová stříkačka od firmy Stratílek z Vysokého Mýta za 22.000 Kč. Největší zásluhou o splnění tohoto dlouholetého přání všech členů má jednatel a obětavý pracovník František Tom, truhlář čp. 71. Bohužel s dodanou stříkačkou bylo dodáno jen 60 metrů hadic a přes veškeré úsilí se nepodařilo jich sehnat více.

POŽÁRY v Loužnici v době do II.světové války:

- v 70. letech Na Rovince v 19. století pravděpodobně 1861-1870) vyhořel dům pana Josefa Linky, na rovince čp. 44.
- v roce 1903 k večeru vznikl požár v domě čp. 11 (majitel pan Šourek) - v roce 1906 vyhořela Kopaň, bývalý mlýn a brusárna pana Hnídky, oheň vznikl dopoledne a hasičskému sboru se podařilo zachránit stodolu.
- V roce 1910 vyhořel dům pana J. Matouška v domě čp. 38. Pro nedostatek vody byla záchrana okolních stavení velice obtížná.
- V roce 1912 vyhořel dům čp. 32. Spáleniště koupil potom pan Vojtěch Linka a dům už nebyl nikdy postaven. Sklepy se používali jako benzinové skladiště.
- V roce 1913 vyhořela Boučkova hospoda, kterou v dražbě koupil pan J. Kodejš z Jablonce, bývalý majitel Otakar Bouček se odstěhoval do Turnova. Hostinec poznovu postavení nebyl již nikdy používán k hostinským účelům.
- V roce 1912 vyhořel mlýn Jáchyma Linky, vedlejší knoflíkárna a brusárna. Mlýn vyhořel do základů a již se nikdy nevystavěl.
- V roce 1913 vyhořel dům paní M. Hnykové čp. 63 (nyní Hrubý)
- V roce 1914 shořel dům čp. 55 patřící paní Pavlíně Šourkové
- V roce 1923 vznikl požár v brusárně čp. 23 patřící Františku Malému. Požárem byla zničena brusárna i vedlejší skladiště.
- V noci z 29. na 30. června 1933, kolem 11 hodin večer vznikl požár usedlosti čp. 3 „Na Vobci“ majitele Josefa Havla, za chvíli byla budova celá v plamenech a stará část domu shořela do základů.
- V noci ze dne 30. na 31. března 1934 kolem 12 hodiny vypukl z neznámé příčiny požár v domě čp. 30 majitele Bohumila Hnyka. Požár zničil vše hořlavé, naštěstí bylo bezvětří a tak nebyly ohroženy okolní budovy. Spáleniště potom koupil od Hnyka Václav Lufinka a postavil si na tomto místě nový domek.
- 3. května 1935 v půl deváté večer vznikl požár v domě čp. 33 majitelů Edvarda a Julie Loumové.
- Ve válečných letech nebyl v obci žádný požár.

ŽIVELNÍ POHROMY

Úspěšně se naší obci vyhýbaly až na jednu, která se stala v roce 1871. Z vyprávění starých pamětníků a zapsáno v kronice:

Byla neděle a na Příchovcích se konala pouť. Po celý den krásně svítilo sluníčko, jen k večeru se začaly ukazovat mráčky. Večer pak po desáté hodině bylo na východě zamračeno a občas se zablýsklo.

Mraky postupovaly k západu a bouřka se stávala silnější. Najednou začalo pršet a déšť každým okamžikem přibýval. Do toho začaly padat kroupy za neustálého rachotu hromu. Déšť se proměnil ve velký příval vody, kroupy padaly velikosti až slepičích vajec. Za krátkou dobu se cesty a pěšiny proměnily v potoky, všude se hrnuly přívaly vody a braly s sebou hlínu a kamení.

Jaké proudy se tenkrát řítily, je možné si udělat představu. Vody se řítily po našich stráních. V domě čp. 49 bydlela tehdy rodina Pavlasova, těm voda vyrazila dveře na hořní straně domu a celou silou vrazila do síně, tam zvrátila jarmaru a jelikož dolní dveře byly zavřeny voda vnikla do chléva a do světnice. Museli potom kůlem vypáčit dolní dveře, aby voda mohla odtékat. Potok se rozvodnil tak, že voda vnikala oknem do domu čp. 35. Nejhůře na tom byli obyvatelé domu čp. 34 pan Petr Jindra. Tam když voda vnikla do světnice, vylezli děti i staří na chlebovou pec a když začala voda přibývat začali zoufale volat o pomoc. Jejich volání uslyšel soused pan Bouček, který jim přispěchal na pomoc.

Pomocí řebříku položeného na okna a na pec je zachránil. Most i obě lávky přes potok byly strženy. V hostinci u Krupků byla toho večera pořádána taneční zábava. Účastníci, kteří bydleli na druhé straně obce, museli počkat, až voda opadne, aby mohli se přebrodit přes potok.

V Železném Brodě neměli ani tušení co se v Loužnici děje a klidně spali. Teprve hukot rozdováděného Žernovníku je probudil. Několik domů bylo proudem strženo a tok Žernovníku přerazil Jizeru a hrnul se přes druhý břeh, kde část Brodce byla zatopena. Teprve druhý den bylo vidět, co tu škody bylo naděláno za poměrně krátkou dobu.

DIVADLO A OCHOTNÍCI

Na oslavu 80. narozenin prezidenta děti uspořádaly v sokolovně divadlo „Malý legionář“. Při tomto Představení došlo k neštěstí. Ve druhém jednání, kdy malý legionář střílí po rakouském důstojníkovi, byl za kulisami postřelen jeden z účinkujících Oldřich Číla. Protože malého legionáře hrála dívka – Věra Prokopová, bylo domluveno, že výstřel, který má provést na jevišti, udělá za ní za jevištěm Mnislav Bernt. Ten vzal nabitou pistolí, a i když upozornil na výstřel, aby nikdo nechodil na stranu, kam chce střílet (měl v plánu do podlahy), bohužel mu to nevyšlo a místo do podlahy vystřelil proti dveřím do kuchyně, ve kterých právě stál Oldřich Číla. Tomu vnikl projektil do prsou. Nastal veliký rozruch, zraněného odvezli okamžitě do nemocnice do Tanvaldu a divadlo se nedohrálo, Naštěstí zranění Číly nebylo těžké a v krátké době bylo divadlo zase opakováno.

Tento případ se stal výstrahou pro všechny ochotníky a nikdy se už potom nepoužívaly opravdové zbraně. Dne 4. března byla v sokolovně Masarykova akademie. Děti sehrály divadlo, hru „Cikáni“. 28. října děti spoluúčinkovaly v akademii, kterou pořádal sokol. Jako každoročně byla na Bílou sobotu o Velikonocích u školy

pořádána „slavnost míru červeného kříže“. Roku 1922 v zimě se pořádaly v sokolovně taneční zábavy, plesy, divadelní představení a o další radovánky nouze nebyla. Kromě divadel a plesů se dne 8. března 1925 konal houslový koncert virtuóza Muziky z Plavů. Návštěvnost byla veliká. Roku 1934 se sehrálo několik divadelních představení: 18. března – Sladké milování, 1. dubna – V tom domečku pod Emauzy, 14. října – Matka Kráčmerka, 1. listopadu - Mlynář a jeho dítě, 9. prosince – Zámecké strašidlo a na Vánoce opereta Veselá vojna. Po celý rok 1935 se u nás naříká na přemnožení krys, ale nic to neubírá na chuti pořádat všelijaké zábavy. V masopustním čase se u nás pořádaly tyto plesy: sokolský, hasičský, maškarní, sportovní a haluškový. Potom ještě následovaly zábavy jarní a poutňové. Bylo také několik divadelních představení, ale účast byla velmi slabá.

Divadlo se zde hrálo za jakékoliv doby, ať byla bída, či útisk komunistů.

Vždy se u nás našlo několik nadšenců, kteří dali dohromady pěkné a veselé divadelní představení. Dokonce naši obec navštívil i Vlasta Burian. Ještě z této doby je v sokolovně několik kulis a velká opona. Poslední divadelní představení bylo uspořádáno v rámci Mikulášské besídky v roce 1988. Odehrálo se na Malém sále v sokolovně, hrála se pohádka „Sněhurka a sedm trpaslíků“ a herci byli děti – Jiskřičky. A tak nastala doba dát znovu Loužnické ochotníky dohromady a nacvičit nějaké pěkné představení.

BŘIDLIČNÉ LOMY

Zdejší kraj je nepříliš úrodný, podloží tvoří převážně břidličnaté fylity sedimentárního původu. Je to hedvábně lesklá hornina, pocházející z předkambrického období. Půda na břidličném podloží je málo úrodná. Rodí sotva něco víc než nízké žito, oves, luštěniny, červené zelí, brambory a krmnou řepu. Od 19. Století byly tyto

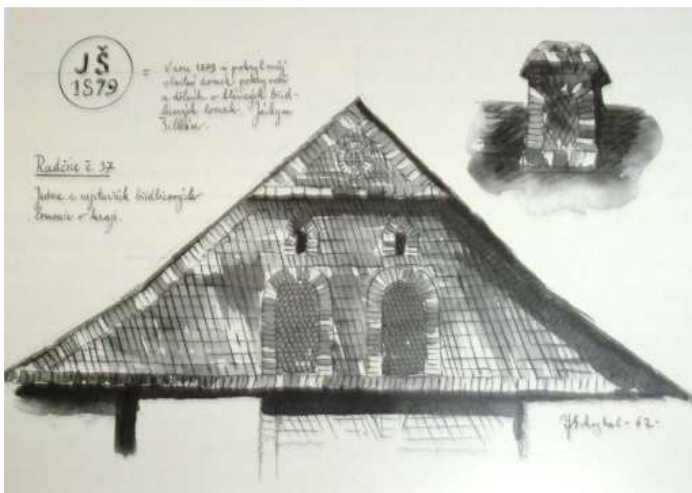
horniny využívány ke stavebním účelům, zejména jsou známé jako železnobrodská pokrývačská břidlice. Kolem roku 1840 si jako první otevřel lom na Janečkově statku u Jirkova pan Buchar. Nejvýnosnější byl, ale lom Jáchyma Klokočky za Vrchy, při cestě do Jílového. Lepší šífr, ale byl nalezen na jílovských pozemcích Františka a Víta Kopalových. Vůbec nejlepší lokalita, nacházející se při levém břehu potoka Žernovník mezi Bratříkovým, Radčicemi, Loužnicí a Jirkovem, byla vytěžena libereckou firmou Johan Liebieg a spol. Majitelé malých jam a lomů, kteří si přivlastňovali titul „mistři pokrývači“, neměli tolik geologických vědomostí jako Liebiegovi profesionálové u tzv. Červeného domu při potoku Žernovníku. Lomy nebyly zakládány dost účelně, těžba často uvolňovala horní zvětralé vrstvy, docházelo k sesuvům, provázeným ztrátami na náradí a někdy i na životech dělníků. Varovným signálem byl mohutný zával Pirochova lomu v Bratříkově, v němž byla pohřbena veškerá technika. K úspěšným českým podnikatelům, kteří těžili a prodávali pokrývačskou břidlici, patřil František Hnídek z Bratříkova, bratři Sochorové, rodina Radova ze Železného Brodu. Najímali lamače, dráče, sekáče a stříhače, kteří se postupně vypracovali v dokonalé odborníky. Výsledky jejich práce se ztrojnásobily po roce 1860, kdy se u Huška Na Stráni začalo stříhat nůžkami. Hotové šablony rovnali mladí pomocní dělníci, zvaní práškové, do kop, které oddělovali většími kameny, kterým se říkalo kopáky. Zprvu se pracovalo v lomech jen v létě, při velkých zakázkách však i v noci. Dělníci si svítili petrolejovými lampami, což na náhodné chodce působilo pohádkově strašidelně. Když pak lomař František Novotný přišel na to, že jeden druh břidlice, považovaný dosud za bezcenný, se dá výborně štípat za mrazů, docházeli dělníci do lomů i v zimě. Tehdy silně vzrostla konzumace pálenky, kterou se lomařští dělníci zahřívali. Zboží odváželi volskými potahy do meziskladu v Maršovicích a odtud dál do průmyslového pohraničí a do Německa. První krize šifrařství začala v osmdesátých letech 19. století, kdy bylo na tuzemskou břidlici uvaleno vysoké clo a zároveň na trh přišly umělé krytiny. Břidličné lomy nemohly ani v době největšího rozkvětu uživit početné rodiny v zemědělsky chudých vsích Železnobrodská. Poskytovaly trvalejší pracovní příležitost pouze silným a zdravým mužům. Ženy a mladí hoši v nich bývali zaměstnáváni jen sporadicky. Masovým zaměstnáním obyvatelstva zdejších vesnic se od šedesátých let 19. století stala práce ve skle. V roce 1879 si pokryl svůj vlastní domek pokrývač a dělník v břidličných lomech Jáchym Šilhán. Tento dům stával v Radčicích místech nazývaných „Na Obci“, na křižovatce k Jílovému a Tlukačce, dnes je zde dům čp. 103

Vyprávění paní Hujerové z Radčic: Můj praděd Fratišek Dubský si postavil dům U Zámečnicků na Bratříkově, byl hodně vzdělaný, měl spoustu knih a obchodoval a jezdil s koňmi až do Uher. V obchodě se mu dařilo a tak koupil tři sochy svatých (dnes už tam jsou jen dvě), které stojí u domu u „Zámečnicků“. Byl též považován za čarodějníka, často se stýkal s pověstným Kitlem ze Šumberku. Pro svůj obchod vyráběl doma „budaš“ (potaš). Výroba se mu stala osudnou. Jednou v noci, když prababička nebyla doma, páčil také s dcerou budaš, když přišla prababička domů, bylo v místnosti mnoho kouře a oba byli u kotle omdlelí. Dceru vzkřísili, ale praděd byl již mrtev. V lidu se rozšířila pověst, že Dubského odnesli čerti a dlouhou dobu se jeho dětem vytýkalo, že jim tátu

vzal čert. Babička moje byla od „Janů“ ze Zásady z hostince od Šourků. Já jsem se provdala do Radčic. Můj muž měl břidličné lomy. Středisko lomů bylo v Radčicích a byla v nich zajímavá práce. Jak bylo v zimě veselo, když při mrazu klepaly paličky dráčů v boudách. Dynamit na trhání skály jsme klidně mívali ve světnici ve „sklerníku“. Pro dynamit si chodili lomaři a v zimě si jej dávali za košili na nahé tělo, aby prý nevychladl. V

lomech při těžké práci byly zaměstnány i ženy. Výdělky lomařů nebyly veliké, a kdo popíjel kořalku, která v lomě chybět nesměla, přinesl velice málo výplaty domů. A tak chudoby bylo všude dost.

HŘBITOV

Velká pozornost byla věnována zřízení místního hřbitova, jelikož do této doby se pohřbívalo na hřbitov v Držkově, Zásadě nebo až ve Bzí. Dne 24. dubna 1924 se konala komise k výběru vhodného místa na výstavbu hřbitova. Na výběr byly dva pozemky: Bohumila Hnyka u silnice na Radčice a druhý pozemek byl paní Kodejšové u Plchova. Po důkladném prohlídnutí pozemků se komise rozhodla pro pozemek pana Bohumila Hnyka. Vypráví se, že Kodejšovi nechtěli mít na svém pozemku hřbitov, tak celou noc nosili do jámy vykopané jako hrob „na zkoušku“ vodu. Komise pak uznala, že je pozemek

mokvý (do hrobu se přes noc „natáhla“ voda), tedy pro hřbitov nevhodný. Později byl pozemek obcí zakoupen (1 m² za 2 Kč) a bylo započato s přípravnými pracemi na stavbu. Proti postavení hřbitova protestovali občané z Radčic. Jako důvod uváděli, že postavením hřbitova budou znehodnoceny jejich sousední pozemky ležící u silnice a také rozvoj jejich obce bude ohrožen. Tomuto protestu se bohužel nemohlo vyhovět, protože vhodnější místo v obci nebylo. V roce 1926 je dokončena úprava na hřbitově, vybudovány jsou cestičky a kolem nich vysazeny lípy a jasany. Poté v roce 1933 byly na hřbitov zakoupeny železná vrata i se železnou konstrukcí (v ceně 810 Kč).

V tomto roce dne 21. září se při stavbě rodinné hrobky Vojtěcha Linky odehrála tragédie. Jeden z dělníků pan Vele ze Železného Brodu, utrpěl úraz, kterému podlehl.

Hrobka byla stavěna pro paní Annu Linkovou – Strnadovou a jejího syna Jiřího, byla to také nešťastná tragédie. Takto jí popsal pan Miloslav Linka čp. 32 a čp. 63:

„Můj švagr ing. Strnad se dostal do jistých potíží při vedení sklárny v Jablonci, velká konkurence a snad i úmyslné ničení sklářského kmene. Prohlídky v bytě a ve sklárně víc a víc působily na moji sestru Annu, a aby se zdravotně zotavila, byla u nás i u rodičů přibližně jeden měsíc i s jejich čtyřletým synem Jiříčkem. Její stav se ani doma nelepšil, a tak jsme jí umožnili, aby jela se sestrou na rekreaci, kde přijde na jiné myšlenky. Když se vrátila domů, utěšovali jsme jí všemožným způsobem. Jednoho dne, kdy byl první poprašek sněhu jsme ji i malého Jiříčka k večeru postrádali. Hledali jsme je nejdříve u našich sousedů, ale marně. Telefonovali jsme do Jablonce, aby přijel strážník s policejním psem. Když se psem přijeli, všichni jsme se vydali s baterkami i za účasti všech loužnických občanů. Rozestavěli jsme dlouhý pás a celou noc jsme procházeli kolem celé naší obce i lesy, ale nikde jsme je nenašli. Druhý den, přibližně kolem jedenácté hodiny dopoledne, telefonoval z Jablonecké sklárny

vedoucí pan Sehnal. Říkal, že když vyšel pouštět u rybníka turbínu, spatřil při tom na hladině rybníka známý klobouk mé sestry Anči. Poněvadž byl již na povrchu vody částečně zledovatělý, nebylo na dno rybníku vidět. Až pomocí bidla našli moji sestru s přivázaným Jiříčkem kolem pasu. Pohřeb byl u nás v Loužnici na hřbitově a Anči byla položena do široké rakve pohromadě s malým Jiříčkem. Účastníků na pohřbu bylo nebývalé množství.“ Dne 6. března roce 1935 v předvečer narozenin prezidenta T. G.

Masaryka byla zapálena u hřbitova hranice. Toto se konalo po celé republice, přesně v 19 hodin. Po projevu a zazpívání národní hymny byla oslava skončena. V tomto roce se odehrála jedna z tragédií. Pan Břetislav Opočenský čp. 42 měl jakousi soudní rozepři s

Františkem Šourkem ze Záduší, což bylo příčinou, že jinak zdravý a veselý člověk najednou začal jevit známky nepřičetnosti, takže musel být dopraven do ústavu chorobomyslných v Kosmonosech, kde za 14 dní zemřel. Bylo mu pouhých 44 let. V roce 1936 byly postaveny dvě rodinné hrobky a také hned byly prodány. Větší koupil Alois Ludvík a menší rodina Jaroslava Václavů.

KOUPALIŠTĚ

V roce 1940 na sokolském hřišti postavila obec za vedení sokolských funkcionářů koupaliště s kabinami a obytnými místnostmi. V létě bývala na koupališti velká návštěvnost koupajících, jelikož toto koupaliště má jako jediné stále dostatek čisté vody. Plavčíkem byl zvolen Josef Kunz, který se v roce 1945 odstěhoval do Hutě. Poté se na koupaliště přistěhovala paní Šídová ze Zásady, která se zase na podzim odstěhovala. V tomto roce byla k domu plavčíka přistavěna velká dřevěná veranda, na tancování.

Tragická událost se stala v létě roku 1944, kdy jistý zásadský 18 letý student Vedral, nesl svému otci oběd k Malým, kde pracoval jako zedník. Jelikož bylo velké teplo, ale voda ještě hodně studená, nedalo mu to a skočil do vody. Zdeněk Malý, hoch z Loužnice za ním okamžitě skočil, vytáhl ho, ale k životu se jim ho nepodařilo přivést. Podle přivolaného doktora, ranila hoča „mrtvice“.

V roce 1944 oslavil sbor dobrovolných hasičů 60. Výročí svého založení. Na koupališti byla uspořádána slavnost, kde se sešlo velké množství občanů.

V roce 1951 – 1952 byla provedena regulace zvířat u koupaliště, čímž se stav koupaliště zlepšil. Finanční prostředky poskytla krajská vodohospodářská služba. Nedostatkem snad bylo, že nebyla věnována větší péče údržbě samotného koupaliště, které již dnes volá po tom abychom se mu více věnovali. Je to jedno z nejhorších koupališť ve velikém okolí a své poslání plní tím, že dává osvěžení v létě dětem i dospělým a naše děti mohou jen poděkovat tomuto koupališti, že všichni se naučili plavat. Je to pěkný přírodní koutek v naší vesničce a kdybychom mu věnovali více péče, odvděčil by se nám tím, že by poskytl osvěžení, pobavení i zdraví naší mládeže a ostatním našim občanům. Naši občané i naše stařenky a dědové by jistě zde rádi poseděli v létě na lavičce a pobesedovali o přírodě, které má

vždy svá kouzla a dovede lidi k sobě sbližovat a to je naším cílem, abychom všichni pomáhali naší vesnici vytvářet mírově a společensky milé prostředí a tak si navzájem život zpříjemňovati.“

ZAVEDENÍ ELEKTRINY V LOUŽNICI

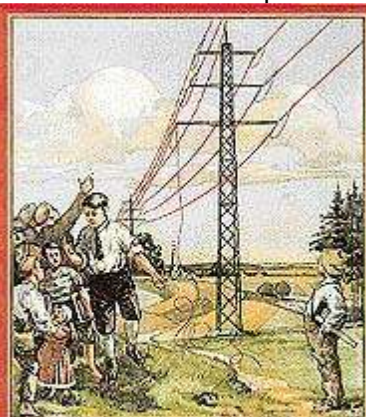
V roce 1923 byla započata a v roce 1925 dokončena elektrifikace obce. Pozemek pro transformační budku byl nejdříve vybrán u „Chaloupky“, ale spolujitel pozemku pan Vágner s tím nesouhlasil a proto byl zakoupen pozemek od pana Jaroslava Morávka pod domkem paní Ducháčkové čp. 18.

Byla utvořena 2 družstva: I. Družstvo- velkonsní, náklady na zavedení – 150.000,-Kč

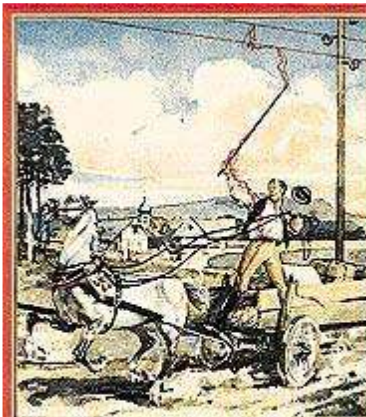
II. družstvo – hospodářské strojní, náklady – 140.000,-Kč. Transformační stanice byla postavena za 26.000,-Kč a náklady hradilo družstvo. Bylo zřízeno veřejné osvětlení obce – nejdříve jen 10 lamp – a také světlo ve škole a v sokolovně. V roce 1934 byla provedena rekonstrukce veřejného osvětlení, z důvodu dosažení levnější sazby za odběr elektrického proudu.

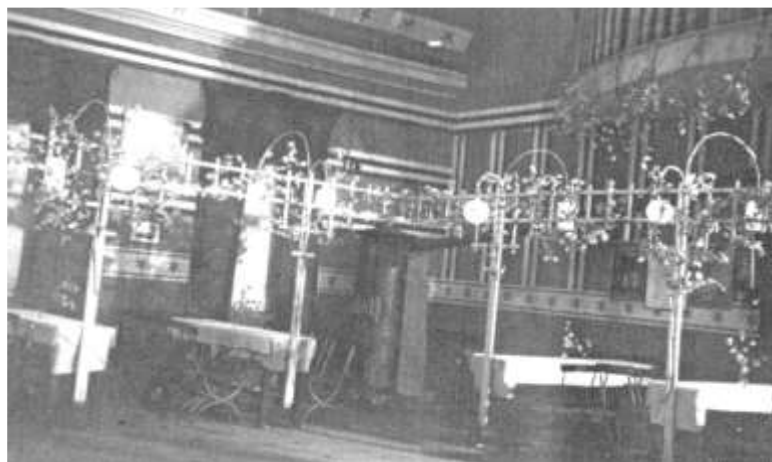
Sám-li spravuješ - více škody naděláš;
zavolej odborníka a máš po starosti

**NEDOTÝKEJ SE PŘETRŽENÝCH
DRÁTŮ ELEKTRICKÉHO VEDENÍ,
ANI KDYŽ LEŽÍ NA ZEMI!**

**NEPRÁSKEJ BIČEM
JSI-LI U ELEKTRICKÉHO VEDENÍ!**

ZÁDUŠÍ

Záduší - Záduším rozumíme movitý i nemovitý majetek, jehož vlastníkem je ten který kostel. K/ke jmění movitému náleží především inventář kostela, jako obrazy, bohoslužební roucha, kalichy, monstrance, korouhve, zvony, kostelní prádlo, dále i peněžní hotovost, která se v zádušní kase nalézá neb i peněžní pohledávky na úrok půjčené. Jmění nemovité jest tolik jako budova kostela sama, hřbitov, kostnice, po případě i pozemky, lesy a luka, jež kostel buď odkazem, buď darem, nebo koupí získal. K záduší náleží mimo to i nadační jmění, různé peněžité odkazy, z nichž výnosu jisté úkony se vykonávati musí,

jako sloužení mše svaté, zvonění, plnění věčné lampy, zachovávání hrobů, pomníků a křížů. Orgánům jak církevním, tak i státním záleželo na tom, aby se jměním zádušním dobře hospodařilo. Proto bylo přísně nařízeno, aby po uplynutí každého kalendářního roku skládány byly účty zádušní. Záduší-kostelní jmění z darů věřících určených k udržování kostela a k výkonu kultu; spravoval je duchovní správce kostela spolu s patronem a se zástupci farní obce.

V květnu 1923 podává obec žádost o přidělení Záduší k Loužnici. Nově postavená silnice přes Záduší dává novou možnost při ní stavět nové domy. V roce 1935 bylo největší událostí „ztráta Záduší“ pro naši obec, jelikož správní soud v Praze v ústním líčení dne 1. března vynesl rozsudek, který požadavek

naší obce neuznává a potvrzuje se zamítavé rozhodnutí ministerstva vnitra. V rozsudku se dále praví, že náš požadavek na připojení Záduší k loužnickému katastru, nemá právního podkladu. Tím byla tato záležitost ukončena. Pro naši obec to znamenalo, že se pro budoucnost musela obec Loužnice smířit s faktem, že obyvatelstvo ze Záduší bude i nadále patřit pod Držkov, ministerstvo školství zamítlo obci Držkov přiškolení dětí ze Záduší do Držkova, ale děti budou i

nadále chodit do školy v Loužnici. Držkov bude povinen přispívat na úhradu školního rozpočtu v Loužnici.

V roce 1937 z podnětu tělovýchovné jednoty Sokol v Loužnici byla podána žádost obci Držkovu, aby ta povolila připojit jejich hřiště na Záduší k naší obci. Této žádosti bylo konečně vyhověno, ale jako náhradu musela obec Loužnice poskytnout obci Držkov parcely č. k. 710 a 711.

V roce 1938 přišel již dlouho očekávaný výměr zemského úřadu. Ze dne 2. července 1931, jimž se celé Záduší přiděluje obci Loužnice. Konečně po 8. letém úsilí se obec Loužnice a Záduší spojilo v jeden katastrální celek.

Roku 1933 byla podána žádost o přiškolení Záduší k Loužnici a v roce 1934 byla tato žádost příznivě vyřízena školním radou i zemským školním výborem. Ovšem páni z Držkova nebyli s tímto rozhodnutím spokojeni a podali odvolání. Roku 1944 bylo celé území Záduší ing. Daničkem přeměřeno a částečně i omezníkováno.

JAK SE JÍDÁVALO A PILO

Jedlo se a pilo, co hospodářství dalo. Kafe bývalo jen čtyřikrát do roka a k němu žitný chléb. V neděli se jídávala kaše nebo černý chleba politý slivovicí – to nebyl alkohol, ale omáčka z rozvařených švestek. Žilo se velmi šetrně. Ráno zelí a brambory, když zelí od rána zůstalo, použilo se i k obědu a k tomu nějaká polévka. Dopoledne ani odpoledne svačina nebývala. Zelí se na zimu nakládalo do několika velkých sudů a to se pak jídávalo i třikrát denně. Chléb se pek z většiny ovsa a nosil se na stůl v ošatkách, protože se hodně drolil.

V létě býval v neděli ke snídani chleba a sejrek (sýr), v poledne kaše a mléko a k večeři se dojedlo, co zbylo od oběda. Taky bývala vodouka (okrop), maštěná máslem nebo hrořčákem (uleželý tvaroh) a v poledne kaše z rosy (druh prosa) a někdy také polévka a někdy také jáhly vařené v mléce. Vše se jedlo studené.

Máslo se po celé léto dávalo do soudků a až na podzim se prodávalo, čerstvé by nikdo nekupoval.

Nejčastěji se jídávalo kyselo (polévka z kvasu a hub). Hrnek s kvasem byl postaven stále na krumpelišti – kachlová přístavba kamen bez plotny.

Z vikové mouky se dělávali flejšky – druh knedlíků – to se uválo z vikovky těsto pojené vodou a ve vodě se malé

válečky vařily. Když se usmažila vikovka a rozmíchala s vodou na kaši říkávalo se tomu smaženky.

Nejčastěji se také jedl chleba. Někdy byl černý, jako zem mazlavý a když se do něj kouslo, těžko bylo zuby od sebe dostat. Druhý chléb byl ovesný, ale ten byl zase tak sypký, že se drolil na drobečky. Prvnímu odkrojku z bochníku se říkávalo skrojek a poslednímu nedokrojek.

Často chléb nahrazovaly vdolky z otrub nebo smaženky z kukuřičné mouky a kaše z kukuřičné krupice, to bylo ale sváteční jídlo a bylo málo kdy.

Za sváteční jídlo bylo považováno, když řezník prodal za 2 krejčary troch zředěné jitrnicové polévky, do které se zavařilo trochu hrachu nebo brambor.

Z černé mouky se dělali krušníky, podlouhlé tmavé chleby. Když se sehnala nólka (mouka OO), mohli se v neděli péct buchty, na vánoce a na posvícení koláče, na křtiny pletence a na květnou neděli Jidáše – ptáčky. O vánocích se s oblibou pékávali křehtíky s vejci a máslem.

Pečivo se zadělávalo pivovarskými kvasnicemi. Nejdříve se museli zbavit hořkosti praním ve vodě. Dalším místním jídlem byly knedlíky klouzáky – lžící házené, a kantoráky - plněné švestkami. Flejšky byly s povídkovou omáčkou.

Nejčastějším jídlem bývaly pokrmy z brambor - bandor. Ze syrových, nastrouhaných s trochou mouky, vejcem, kmínem a česnekem se pekly sejkory a když se vaří, jsou to chlupatý knedlíky. Uvřené brambory s mlékem je kucmoch a menší placky z této kaše jsou plesňáky.

Další významnou potravinou bylo mléko. Z mleziva – což bylo první nadojené mléko po porodu krávy se pekli svítek.

Polévka zvaná hopdovody se vařila z vody a zasypávala se nepraženou moukou, také se vařila couračka – ze zelí, dumlikačka – něco jako bramboračka, ale místo brambor jsou dumliky (tuřín) a z dumliku, brambor, sušených švestek, s jablky, hruškami a třešněmi se vařila rymbulice.

Na Štědrý den se pekli hubník (houby, vajíčka, mléko, žemle/krupice, cibule, kmín a majoránka).

Nejoblíbenějším mokem bylo pivo, po celý rok ve sklepě vychlazené na správnou teplotu. Také se pila kořalka a různé bylinné likéry, které směli majitelé hospod sami vyrábět. Nejoblíbenější kořalkou byla šiškovka, to se do 50 litrového, dobře vysmoleného sudu vhodilo dvacet tuctů malých zelených smrkových šišek, které se zalily 50% žitnou kořalkou. Sud se nechal 30 dní na slunci a pak se slil do dvou dřevěných 25 litrových sudů, které se nechaly několik týdnů ustát v chladu ve sklepě. Kořalka se točila přímo ze sudu.

V letních měsících šly na odbyt různé domácí limonády a šťávy z místních lesních a zahradních plodů, které se doma vařily po celé léto, podle toho, co zrovna rostlo - malinouka, rybízouka a bezouka.

**LIST
DOMOVSKÝ**

OBEC LOUŽNICE

Historie Loužnice:

Veškerý materiál je použit ze starých knih Loužnických, ze vzpomínek pana Miloslava Linky – Život se sklem a vyprávění našich starších spoluobčanů.

Děkuji paní Jarmile Bachmanové, panu Jaroslavu Hrachovi, OÚ Loužnice a všem spoluobčanům za dodání informací a fotografií.

Jana Matěásková

